

Саха Республикатын
Ньурба улуунун хаһыата
Хаһыат 1937 сылтан тахсар

2024 сыл
Муус устар 18 күнэ
Чэппиэр ● 15 № (12090)

НЬУРБА

ОГНИ НЮРБЫ

12+

Бүгүнгү
нүөмэргэ

Тыа хаһаайыстыбата

Бүлүү сүннүгэр саамай
үүттээх ынах - Ньурба
Буомбата / 3

Үлэттэн дуоһуйуу

Ньурба ОДьКХтын
үлэһиттэрин кэлэктиибэ -
өрүү инники күөһүнэ / 4

Ааспыт үйэ күлүктэрэ

80 сааһыгар аҕа буолбуттар
тустарынан истибиккит-
билбиккит дуо? / 10

Сыана ырыынага. Бородууктаҕа, эмкэ сыана 5 ый иһигэр төһө уларыйда?

Тарифнай агентство кэммитэн кэмгэр график быһытынан бородуукта маҕаһыныннар, аптекалар сыаналарын кэтээн көрөр. Ол курдук, 2024 сыл муус устар 1 күнүнээҕи туругунан "Норма", "Пятерка", "Смак", "Мясной двор", "Лакомка", "Алаас", "Татыйына", "Сити центр", "Маяк", "Туйаара" дьон саамай сылдыар маҕаһыныннар сыаналарын үөрэттэ. Биһиги хаһыаппыт ону тута сырдата турар, бүтэһигин ааспыт сыл сэттинни 1 күнүгэр таһаара сылдыбыппыт. 5 ый иһигэр орто сыанабыт хайа өттүгэр халбаннаабытын табицаҕа тэннэн көрүөбүн.

Көрөрбүт курдук, тастан кэли бородууктаҕа сыана арыый чэпчээбит курдук. Билигин Ньурбаҕа элбэх бородуукта маҕаһыныннара арыллан эрэллэринэн сибээстээн, сыана өссө түһө диэн сабаҕалааһын баар. Саамай гречка сыаната киһи болҕомтотун тардыан сөп, 30 солк. түспүт. Буолар буоллаҕа, аҕыйах сыллааҕыта омунаахтык үрдээбитэ, билигин син оннун булан эрдэҕэ.

Ол эрэн олохтоох бородууктаҕа сыана кыратык да буоллар үрдээбитэ бэлиэтэнэр.

Салгы аптекаларбытыгар эмп сыаната хайдах уларыйбытын көрүөбүн. Тыын суолталаах эмтэргэ 5 ый иһигэр түһүү-тахсыы бэлиэтэммит дуо. Ньурба иһигэр баар аптекаларбыт ахсааннара биэс тарбах иһигэр ааһыллаллар, иннэ гынан ООО «Аптека №11», ООО «Аптека ЭМП», АО «Сахафармация» ГЛФ №12 сыаналара кэтээн көрүлүннүлэр.

Дьэ, эмкэ баҕас сыана биллэ үрдээбитэ харахха тута быраһыллар. Арай амоксицилин түспүт курдук. Ол эрэн ковид кэмгэр сорох эмтэргэ сыана эмиз дуона суох үрдээбитин өйдүүбүт. Баҕар, билигин арыый уоста быһытыбытын иһин, онугар түһэн ээр буолуон сөп.

Биһиги хаһыаппыт салгы сыана уларыйбытын кэтээн көрөгө тэннэ үлэлэһиэ.

Лена ПЕТРОВА

Бородуукта	Аата	01.11.2023 сыл	01.04.2024 сыл
Ынах арыыта, 82,5%, кг	Олохтоох эбэтэр атын оройуонтан кэлбит арыы	1 225,00	1 253,00
Мас арыыта, л	Санни Голд	185,00	179,00
Үүт, 2,5%, л	(Молочный дождик, Тяжин, Желтый тетрапак, Лужайкино, Замурчательное, Амурское раздолье, В лучших традициях)	124,00	129,00
Сымыт, уст.	Ньурбатааҕы көтөр фабрика	11,50	12,60
Сахар-песок, кг	Ыйааһыннаах	117,00	126,00
Туус, кг	Пачкалаах	44,00	43,00
Хара чэй, кг, (листовой)	Принцесса Нури	924,00	906,00
Бурдук, в/с, кг	Ыйааһыннаах	68,50	57,00
Рис шлифованная, кг	Ыйааһыннаах	126,00	129,00
Гречка – ядрица, кг	Ыйааһыннаах	114,50	84,00
Тушенка 338 гр, банка	Бурятмяспром, говядина, в/с	262,00	240,00

Эмп аата, доза	01.11.2023 сыл	01.04.2024 сыл
Ринонорм, спрей назальный 0,1%, 15мл (ТЕВА, Израиль Германия)	112,68	121,64
Галазолин, капли назальные 0,1%, 10мл, (АО Польша, Польша)	48	72,29
Амоксилав, табл., 875+125мг, №14 (ЛекД.Д., Словения)	421	350
Тромбо АСС, табл., 50мг, №100 (Россия, Австрия)	-	166,14
Гептрал, табл., 400мг, №20 (Эббот Лэботариз, Германия)	2082,56	2251,35
Сиофор, табл., 1000мг, №60 (Берлин-Хеми, Германия)	239,76	253,68
Диабетон МВ, табл., 60мг, №30 (Сервье, Франция)	278	289,63
Интал, аэрозоль, 5мг/доза, 112 доз (Авентис, Великобритания)	нет в наличии	нет в наличии
Онбрез Бризхалер, капс. с порошком, 300мг, №10 (Швейцария/Испания)	1771	1839,58
Ксарелто, табл., 15мг, №28 (Байер, Германия)	3815	3928,61
Нитроглицерин, табл., 0,5 мг, №40	57,05	62,05
Валокордин, 20 мл	257,67	233,5
Дротаверин (Но-шпа), табл., 40 мг, №100 (Венгрия)	64,50	нет в наличии
Анальгин отечественный, табл., 500 мг, №10	25	25,5
Панкреатин, 25 ед., 60 табл.	110,55	119,91
Супрастин, табл., 25 мг, №20 (Германия)	166	167,88
Валидол, табл., 60 мг, №10	41	51,89
Корвалол, 25 мл	43,33	40,5
Ацетилсалициловая кислота (Аспирин отеч.), табл., 500 мг, №10	13,17	19,1
Парацетамол, табл., 500 мг, №10	13,64	14,39

Нэдиэлэ сонуннара

Олозу-дьаһаҕы хааччыйы

16-20.04.2024 с. "Маар-Чкалов" ВЛ-10 кВ бағаналара уларыйарынан сибээстээн, бу күннөргө сарсыарда 9 чаастан киэһэ 7 ч. диэри уоту былааннаах араары оһоллор. Эмиэ бу нэдиэлэ трансформаторнай подстанцияларга үлэ барарынан, Антоновкага уонна Нурба к. кэккэ учаастактарынан кыра кэмгэ хааччахтааһын кириэр.

13.04.2024 с. түүн 1 ч. 30 мүн. баһаарнай сулуспага Маарга чааһынай гараж умайарын туһунан биллэри кирибит. Баһаары утары 5 киһи тийэн үлэлээтэ. Гараж уонна «Хайс» массыына уокка былдьанна.

15.04.2024 с. федеральнай уонна муниципальнай суолларга муһунан туорааһын сабылынна.

Командировка

Ааспыт нэдиэлэ үлүүс баһылыга Алексей Иннокентьев 2027 с. Нурбага СӨ норуоттарын IX Спортивной ооннууларын тэрийэн ытар өрөспүүбүлүкэтээҕи тэрийэр кэммиттэ сүбэ мунньаҕар кытынна. Спортивной ооннууларга бэлэмнэни үлэтин былааннагар кирибит эбийиэктэри бырайыактааһын уонна туһу үлэлэрин хаамытын дүүллэстилэр.

Үлэ, Маай бырааһынньыгар субуотунньуктар ыһытынна

СӨ Ил Дархан уонна Бырабытылыстыбатын Дьаһалтата төгүрүк остоол кэнниттэн 1 Маай бырааһынньыгар сыһыаннаах рекомендацытын улуустарга ыппыт. Онно этиллэринэн, Үлэ уонна Маай бырааһынньыгар демонстрация оннугар субуотунньуктар, аһымал тэрээһиннэр, аҕыйах киһилээх дьоруу тэрээһиннэри ытарга сүбэлээбиттэр.

Криминальнай субуокка

Полицияга ааспыт нэдиэлэ 54 сайабылыанна, биллэри кирирдэ. Араас эчэйиини ылан 9 киһи балыһаа көрдөрүттэ, административнай буруй – 4, буруй оноруугун сибикитин булуу туһунан араапар – 6, атын сирдэртэн кэлбит матырыйаал – 7, криминала суох 2 өлүк булулунна. 95 боротокуол толорулунна, ол иһигэр уопастыбаннай миэстэҕэ итирик сылдыһы иһин – 13, төрөптүт оҕотун көрөр эбэһинэнин толорботугар – 1, пааспары сүтэри эбэтэр буорту гыныы иһин – 5, бытархай уруу – 1, омок дьону Арасыйаа сылдыһы быраабылатын кэспиттэригэр – 3, бобуулаах миэстэҕэ табахтааһын иһин – 1, административнай надзор хааччахтаарын кэһиигэ – 2.

ГАИ отделинан 79 боротокуол толорулунна, ыстарааптыр стоянкага 2 массыына туруорлунна, правата суох 2 суоппар тулулунна.

Дорубуйа харыстабыла

Ааспыт нэдиэлэ ОРВИ-нан 75 киһи ыарыйда, пневмония – 4, «Суһал медкөмөҕө» 80 ыңырык кирирдэ, санрейс - 1. Нэдиэлэ устата 43 ПЦР анаалыһа ылылынна, онтон 6 киһи хамсык дыангынан ыалдыбыта бигэргэтилиннэ, туруктара орто. 5 дыахтар Дьокуускайга төрөөтө, өлүү – 5. Дьокуускайтан кэлэн үлэлээбит быраастар биригээдэлэрэ 28 эпэрээссийэни онордо.

Үөрэх эйгэтэ

«Профвизит» бэрээдэгинэн

Нурбага Рособнадзор бэрэстэбиитэллэрэ бэрэбиэркэли кэлэ сырыттылар. Сүрүннээн үөрэх тэрилтэлэригэр террортан куттал суох буолуутун хааччыйыны, үөрэх тэрилтэлэрин ис-тас туругун көрдүлэр. Бэрэбиэркэ түмүгүнэн ыспыраапка бэлэмнээн ытыахтаахтар.

Улуус таһыгар күрэхтэһиллэргэ, НПК-ларга, олимпиадаларга баран кытты түмүктэннэ. Былырынгытааҕар быйыл НПК-ларга кытты үчүгэйэ бэлиэтэнэр, призер элбэх.

Култура эйгэтэ

Ааспыт нэдиэлэ үлүүс ааҕы култура департаменын салайааччыта Розалия Тихонова «Тобус оһуордаах түһүлгэ» өрөспүүбүлүкэтээҕи норуот айымньытын күрүбэ «Оһуокай - саха алгыстаах үнүүтэ» түһүмэх кылаан кыайылааһын тахсан, "Дархан этээчи" үрдүк ааты ылла. Салгыы киһи Нам улуугар «Новый формат учреждения культуры: вопросы развития в современных реалиях» култура ситимин үлэһиттэригэр аналлаах стратегической сессияга кытынна.

Өрөспүүбүлүкэтээҕи норуот айымньытын күрүбэ Дьокуускайга «Саха ылыыры ырыата» норуот ырыатын түһүмэҕэр Нурба улууттан кэскиллээх ырыаһыт Анжелика Жданова 3 үрдүк уонна оһуокай күрүбэ "Кэскиллээх этээчи" анал ааты ылла.

Улуустаагы култура департамена таһаарыт "Оҕо Дьулаах бухатыр" олонго испэктээгэ СӨ норуот тыйаатырдарын икки ардыгар ытыгылыбыт күөн күрүбэ Кылаан чыпчаал кыайылаах буолла. С.В.Петров «Оҕо Дьулаах бухатыр» олонхотун туруорбут Александр Титигов уонна Розалия Тартакина «Бастың режиссер» аатын сүктүлэр, «Тимир Дибдиргэ» уобараһын толорбут Петр Белолюбская «Бастың эр киһи оруола» анал аат хаһаайына буолла.

Нурба тыйаатырын кэлэктиибэ биер дойдулаахпыт, РФ уонна СӨ үтүөлээх тренерэ Артур Пахомов туһунан испэктээги бэлэмниир, 27.04.2024 с. тыйаатырга «сабыылаах көрдөрүү» буолуоҕа. Эмиэ А.И.Пахомов туһунан документальной киинэ уһулуохтаах.

Спорт

Ааспыт нэдиэлэ Дьокуускайга биер дойдулаахпыт, кикбоксинга ССРС спортсменнар туттан бастагы аан дойду чөмпүүһүнэ Александр Иванов биергэ төрөөбүт быраага, СӨ уонна РФ кикбоксинга Федерацияларын вице-бэрэсидьиэнэ Альберт Иванов кэриэһигэр кикбоксинга өрөспүүбүлүкэтээҕи турнир ытыгылынна.

12.04.2024 с. Хаңаласка нэһиликтэр кэлим Спартакиадатын чэрчитинэн буулдьанан ытыгы күрэхтэһи буолла.

13.04.2024 с. Нурба 2 №-дээх оскулатыгар мас тардыһытыгар 2007-2008, 2009-2010, 2021 уонна кыра саастаах оҕолорго аһаҕас турнир ытыгылынна. 4 Бүлүү улууттан 105 оҕо кытынна.

Көнүл тустууга «Baikal Open» норуоттар икки ардыларынаагы турнирга биер дойдулаахпыт Александр Авелов 2-с миэстэҕэ таҕыста.

Үлэлээх буолуу

Оскуола үөрэнээччилэрин идэҕэ хайысхалааһын быһытынан улуустаагы киһи балыһааҕа сырытыннаран быраастар үлэлэрин билиһиннэрдилэр.

12.04.2024 с. Бүтүн Арасыйаа-таагы үлэ миэстэтин дьаарбанкатын күнүн чэрчитинэн, Үлэлээх буолуу киинэ Мирнэйдээҕи-Нурбатаагы ГОК уонна улуус тэрилтэлэрэ кыттылаах үлэ дьаарбанкатын тэрийэн ытта. Үлэ көрдөөн 30-тан тахса киһи кэлэн кытынна.

Тыа хаһаайыстыбата

Улуус үрдүнэн 1421 ынах (30%), 45 биэ төрөөтө. СӨ Тыа хаһаайыстыбатын уонна аска-үөлгэ министриэтибэттэн кэлэн ынахтары хонтуруолунай ыамы онордулар. «Нурба-Агро МТС» АО Буомба диэн ааттаах ынаҕа (ыанньыксыт Валерий Иванов) күнгэ 28,4 кг үтү биэрэн Бүлүү сүһүгэр рекорд олохтоото.

Улууспутугар «Саха сүөһүтэ» ГКП салайааччыта Александр Артемьев кэлэ сырытта, тэрилтэ отделиеларын кэрийэн көрдө. Быйыл Хатыыга сылгы базата тутулуохтаах.

Бүлүү улуустарын ветеринарнай үлэһиттэрин V Спартакиадатыгар Нурба хамаандата кыайылаах таҕыста. Улуус 6 нэһилиэгэр 7 техник-осеменатор үлэһит, киһилэргэ 600 л азот уонна 690 оҕус сиэмэтэ тизердилиннэ.

Улуустаагы тыа хаһаайыстыбатын департаменын көбүлээһининэн 14.04.2024 с. Дьокуускайдаагы көтөр фабрикаһыттан ыраах нэһиликтэр олохтоохторугар анаан сайаапканан 4 ыйдаах 400 куурусса аҕалылынна.

Нурба к.

Сааскы ууну аһардыыга күүһүрдүлүбүт үлэ эрсиимэ биллэриллэр. Нурба куораттан 19 тыһ. кубометр хаар таһаарылынна, бу былырынгытааҕар (14 тыһ. м3) быдан элбэх. 1 Маайга Нурба куоракка санитарнай ыраастааһынга субуотунньук биллэриллэр.

Степан Васильев уул. саңардан оноруу бырайыагар рейтинговай куластааһын ытыгыла турар. Куластааһын кэлин арыый көхтөннө. Дьону куластатарга 83 волонтер үлэһит.

Бу нэдиэлэтээҕи былаан

15.04.2024 с. – ыһаагы тэрийэн ытар хамыһыаа оробуочай бөлөхтөрүн салайааччыларын сүбэ мунньаҕа; матырыйаалынай көмө хамыһыаатын сүбэ мунньаҕа.

16-17.04.2024 с. - «Сыл учуутала-2024» куонкурс муниципальнай түһүмэҕэ.

16-17.04.2024 с. – улуустаагы тыл сүбэтэ нэһиликтэргэ сылдьан көрсүһүүлэрэ.

17.04.2024 с. – «Якутия, вперед!» каадырга куонкурска видеоконференц-субээһинэн сүбэ мунньах.

18.04.2024 с. – КДН сүбэ мунньаҕа; «Мин – чинчийээччибин» НПК; оҕо сайынны сынналангар сүбэ мунньах.

19.04.2024 с. – «Сүрэх тэбэр тэтимэ» аһымал кэнсиэр.

20.04.2024 с. – Нурбатаагы искусство оскуолатын отчуоттуур кэнсиэрэ уонна үөрэнээччилэр үлэлэрин быыстапката.

«Звездный класс» талааннар улуустаагы куонкурстары; «Дьык кэргэнинэн аҕабыт» Бүтүн Арасыйатаагы «Библионочь» аахсыйа.

21.04.2024 с. – Олохтоох салайыны күнэ. Манна аналлаах тэрээһиннэр 18-22.04.2024 с. ытыгылаахтара.

Улуус дьаһалтатын пресс-сулууспата

Саңа киинэ

«Карина» киинэ Нурбага

Нурбага аан дойдуну аймаабыт түбэлтэ чаччыларынан уһуллубут "Карина" киинэ бу ый 13 күнүттэн "Юнион" киинэ тыйаатырыгар көстөр. Өлүөхүмэ хорсун кыысчаана 12 күн соҕотох тайҕа мунан тыыннаах ордубутун туһунан истибэтэх киһи суоҕа буолуо. Киинэ трейлерэ тахсыа-дьыттан бары кэриэтэ кэтэспит буолуохтаахпыт. Күн бүгүңгү туругунан билиэттэри тутта итии бэрэски кэриэтэ аҕыйах кэм иһигэр атыгылаа тураллар, сатыыр дьон онлайн ылар, сорох каассага тийэн уочараттаан хас эмэ күн инниттэн болдьоон ылар. Күңгэ иккитэ – сарсыарда уонна киэһэ көстөр.

Сылдыбыт эрэ барыта киинэни астына көрбүтүн уйдаһа кэпсиир, ол айы көрүүн баҕалаах дьон аһаана аҕыйахтааҕар эбиллэ турар. "Киинэ 2 эрэ нэдиэлэ көстөр, прокатнай дастабырыанна оннук болдьоохтоох үһү" диэн тыаттан сатаан кирибэккэ сылдьар дьон абара кэпсэттэллэр.

Биһиги "Карина" киинэ толорооччу продюсера Сардаана Сыромятникованы кытары киинэ хаһыска диэри көстүүн, тыа кулууптарыгар көстүүн сөбүн туһунан, мань тэнэ Нурбатаагы "Үлэ уонна айар киин" пресс-сулууспатын салайааччыта Валерия Андрееваны кытары кэпсэттибит.

Сардаана Сыромятникова, "Карина" киинэ толорооччу продюсера:

— Биһиги киинэбитин хас биерди киһи көрүүн наһаа баҕарабыт. Күннэтэ киинэ тыйаатырдарын кытары сибээскэ олоробут. Үгүстэр Россия дистрибутордарын иннигэр эбэһэтилистибэлээх буоланнар күңгэ иккитэ эрэ көрдөрөллөр. Сорох оройуоннарда көрөөччү-

гэ утары баран киинэни күңгэ хаста даҕаны көрдөрөллөр. Прокаты көрөөччү элбэх буоллаһына уһатыахха сөп. Ыраах сытар нэһиликтэргэ көрдөрөр туһунан кэпсэтиллэри ыта сылдыабыт. Телевидениеҕэ, стримингар тахсары туһунан биллэрээхпит. Чопчу бу чыһылааҕа тахсар диэн этэр кыаһым билигин суох.

Нурба олохтоохторугар биһиги киинэбитигэр улахан интэриэскит иһин махтанабыт!

Валерия Андреева, Үлэ уонна айар киин пресс-сулууспатын салайааччыта:

— "Юнион" киинэ тыйаатыра биһиги структурнай тэрилтэбит. Билинни туругунан "Карина" киинэни көрүүн баҕалаах дьон аһаана уһараабат. Дэрэбинэлэртэн киерэн көрөллөр, кылааһынан сылдыдаллар. Билинни кэпсэтинэн бу ый 24 күнүгэр диэри көстөр диэн. Үгүс дьон көрдөһүүтүнэн иккис нэдиэлэттэн, ол эбэтэр бу ый 20 күнүттэн сарсыарда 9:30 чаастаагы сеансы эбиэттэн киэһэ көһөрөр буоллубут, тово диэтэххэ тыаттан киерэр дьонно табыҕаа суох.

Сахалыы киинэҕэ дьон интэриэһэ улаатан иһэрэ олус үөрдэр уонна чаччы үчүгэй киинэни дьонго таһаарар буолбуттарыттан киһи киэн туттар. "Юнион" киинэ тыйаатыра 200 миэстэлээх, онон быһаччы ааҕан көрдөхө, "Карина" киинэни күн бүгүн 1600 кэригэ киһи көрбүт. Билиэскэ тиксибэккэ хаалбыт дьон аһаана элбэх буоллаһына, киинэ прокатын өссө уһатан бириэһитэрин сөп.

Ыспыраапка: "Карина" киинэни 4 күн иһигэр 23.932 киһи көрбүт, каассабай хомуура 13 мөл. кэригэ солк. тэгнэспит.

Лена ПЕТРОВА

Тыа хаһаайыстыбата

Күндээдэҕэ ынах төрөөһүнэ элбээн иһэр

Сыл ханнык баҕарар кэмтээн тутулууга суох, тыа хаһаайыстыбатын тэрлэтэлэригэр үлэ харгыһа суох барар. Саас буолан, ынах төрүүбүтү саҕаланан, хаһаайыстыбалар түбүктэрэ элбиир. Улуус биир улахан хаһаайыстыбатын – «Күндээдэ» АУо генеральной дириэктэрэ Сергей Александрович Захаровтан үлэ-хамнас туһунан туоһу-

ластыбыт.

«Кыстыкпыт этэнгэ ааһан иһэр, - диир кини. - Ааспыт үтүөкөн сайын үчүгэйдик оттообут буоламмыт, билигин саппааспыт элбэх. Сүөһүнү-сылгыны күөххэ үктэннэрэргэ дэлэччи тийэр. Оппут саппааһа - 550 туюнна, ону таһынан 450 туюнна сиилэстээхпит.

Маассабай төрүүх саҕаланан эрэр. 275 ынах төрүүхтээбиттэн, 96 ынах төрөөтө. Күнгүнэ ортотунан 600 кг үүт туттарылар, күннэгэ эбиллэ турар.

Биллэрин курдук, быйыл кыһын олус элбэх хаардаах буолла. Онно эбиигын кэнники сылыһа-сылыһа хатаан, сылгы кыстыгар уустук соҕус диэххэ сөп. Кыһын сылгыларбытын эрдэ киллэрэн аһатыны саҕалаабыппыт. Эбии аһылыкка ахсынны ортотуттан 235 сылгыны киллэриппит. Кылаабынай зоотехник ый аайы маршрутун бигэргэтэн, сылгыларга суолларын тыраахтырынан астаран, нормативы таһынан аһата турабыт. Биллэр бириддиэлэн төрүүлэр, маассабай төрүүх саҕалана илик. Кыһынны суолу баттаһан, уотурбабытын барытын аҕалтардыбыт. Бу күннэргэ эбиэс сиэмэ кэлэрин күүтэбит. Онон билингитэ барыта этэнгэ».

Геннадий АНТОНОВ

Нурба Буомбата рекорд олохтоото!

Геннадий АНТОНОВ

"Нурба-Агро МТС" АО-ба Бүлүү сүннүгэр саамай элбэх үүттээх ынах баар. Аҕыйах хонукта аҕыта СӨ тыатын хаһаайыстыбатын уонна аска-үөлгө бэлиитикэтин министиэристибэтэтин кэлэн, ынахтары хонтуруолунай ыамы онордулар. «Нурба-Агро МТС» АО Буомба диэн ааттаах ынаҕа күнгүнэ 28,4 кг үүтү бизэрэн Бүлүү сүннүгэр рекорд олохтоото! Бу дьыл баччаттыгар олус үрдүк көрдөрүү буолар. Ыанньыксыт Валерий Иванов ынаҕын кытта министиэристибэ үлэһиттэрин да, биир идэлээхтэрин даҕаны улахан сөхтөрдө. Ынаҕа ааттын даҕаны дьэ чаччы буомба эбит.

Улуус хаһаайыстыбаларыгар биридди ынахтан хонтуруолунай ыам ытылынна

Муус устар 9-10 күннэригэр улуус тэриллииһээх хаһаайыстыбаларыгар биридди ынахтан хонтуруолунай ыам ытылынна. Ити туһунан улуустааҕы тыа хаһаайыстыбатын департаментын салайааччыта Леонид Ушканов иһитиннэрдэ.

СӨ Тыа хаһаайыстыбатын уонна аска-үөлгө бэлиитикэтин министиэристибэтэтин сүөһү иитиитин уонна племенной үлэҕэ отделын исписэлиһэ Александра Петрова, аһы-үөлү онорон таһаарар отделын исписэлиһэ Кюннэй Андреева, «Агрохолдинг-Гуймаада» АО исписэлиһэ Тамара Яковлева кэлэн, «Күндээдэ»,

«Нурба-Агро МТС» АО-ларга, улууска саамай бөдөҥ «Сибикиктэ» бааһынай хаһаайыстыбатыгар уонна Сүлэ нэһилигэр биир кэтэх хаһаайыстыбаҕа хонтуруолунай ыам ытытылар. Ону тэнгэ хаһаайыстыбалар

докумуоннарын бэрэбиэркэлээтилэр, сүбэ-ама бизрдиэлэр. Хонтуруолунай ыамы тыа хаһаайыстыбатын департаментын исписэлиһтэрэ ытытытылар.

Түмүккэ биридди ынахтан ортотунан "Күндээдэ" АО - 9,5 кг, «Нурба-Агро МТС» АО - 11,7 кг, "Сибикиктэ" б/х - 15,5 кг ыры ситистилэр. Бу сылга былаан быһытынан биридди ыанар ынахтан хонтуруолунай ыам аны бэс ыйыгар уонна от ыйыгар ытытыллара былаананар.

«Нурба» хаһыат

В административной комиссии МР

О запрете продажи несовершеннолетним товаров, содержащих сжиженный углеводородный газ

Законом Республики Саха (Якутия) от 14.06.2022 г. 2495-3 №901-VI на территории Республики Саха (Якутия) установлен запрет на продажу несовершеннолетним товаров для личных и бытовых нужд, содержащих сжиженный углеводородный газ, и вовлечения несовершеннолетних в процесс употребления сжиженного углеводородного газа.

Согласно ст.3 указанного Закона на территории Республики Саха (Якутия) запрещаются:

- продажа несовершеннолетним товаров для личных и бытовых нужд, содержащих сжиженный газ;

- вовлечение несовершеннолетних в процесс употребления сжиженного углеводородного газа путем покупки для них либо передачи им товаров для личных и бытовых нужд, содержащих сжиженный углеводородный газ, для его вдыхания, а также предложения либо требования употребить путем вдыхания сжиженный углеводородный газ.

В случае возникновения у лица, непосредственно осуществляющего продажу товаров для личных и бытовых нужд, содержащих сжиженный углеводородный газ (далее – продавец), сомнения в достижении лицом, приобретающим товары для личных и бытовых нужд, содер-

жащие сжиженный углеводородный газ (далее – покупатель), совершеннолетия, продавец обязан потребовать у покупателя документ, позволяющий установить возраст этого покупателя.

Продавец обязан отказать покупателю в продаже товаров для личных и бытовых нужд, содержащих сжиженный углеводородный газ, если в отношении покупателя имеются сомнения в достижении им совершеннолетия, а документ, позволяющий установить его возраст, не представлен.

При этом под товарами для личных и бытовых нужд, содержащими сжиженный углеводородный газ, понимаются баллоны, иные емкости любого объема со сжиженным углеводородным газом, а также устройства, в которых имеется контейнер (резервуар) со сжиженным углеводородным газом.

Нарушение Закона Республики Саха (Якутия) от 14.06.2022 г. 2495-3 №901-VI влечет за собой ответственность, предусмотренную Кодексом Республики Саха (Якутия) об административных правонарушениях.

Административная ответственность за продажу несовершеннолетним товаров для личных и бытовых нужд, содержащих сжиженный углеводоро-

родный газ, и вовлечения несовершеннолетних в процесс употребления сжиженного углеводородного газа, предусмотрена статьей 2.9 Кодекса Республики Саха (Якутия) об административных правонарушениях.

Согласно ч.1 ст.2.9 КоАП РС(Я) за нарушение запрета продажи несовершеннолетним товаров для личных и бытовых нужд, содержащих сжиженный углеводородный газ, и вовлечения несовершеннолетних в процесс употребления сжиженного углеводородного газа путем покупки для них либо передачи им товаров для личных и бытовых нужд, содержащих сжиженный углеводородный газ, предложены либо требования употребить сжиженный углеводородный газ, предусмотрена ответственность в виде административного штрафа на граждан в размере от двух тысяч до трех тысяч рублей; на должностных лиц – от десяти тысяч до двадцати тысяч рублей; на юридических лиц – от тридцати тысяч до пятидесяти тысяч рублей.

Повторное совершение действий, указанных в части 1 настоящей статьи (ч.2 ст.2.9 КоАП РС(Я)), влечет наложение административного штрафа на граждан в размере от трех тысяч до пяти тысяч рублей; на должностных лиц – от двадцати тысяч до пятидесяти тысяч рублей; на юридических лиц – от пятидесяти тысяч до ста тысяч рублей.

Административная комиссия МР «Нюрбинский район» РС(Я)

Баһылыктар ДНРга, ЛНРга уолаттарбытын көрсө бардылар

Нурба улуунун баһылыга Алексей Иннокентьев, Октябрьской, Марха нэһилиэтин баһылыктара Семен Корякин, Андрей Павлов буолан байыаннай сулуспалаах биер дойдулаахтарбытын көрсө ДНР, ЛНР хайысханан бардылар. Аара Санкт-Петербургта С.М.Киров аатынан байыаннай-медицинскэй академия элбэх хайысхалаах клиника уопсай хирургиятыгар бааһыран эмтэнэ сытар биер дойдулаахтарбытын Г. Андрей уонна С.Гаврилы, П.Александр (Сунтаар) уонна Маалыкайтан төрүттээх волонтер Ирина Чердонованы көрүстүлэр.

Москвага СӨ Бастайааннай

бэрэстэбиитэлистибэтигэр сырыттылар. Маны тэнгэ урбаанныт Евгений Щеголихины көрсөн улуус дьонун-сэргэтин, салалтатын аатыттан Махтал сурук туттардылар. Евгений Сергеевич дьингээх патриот киһи быһыытынан биһиги уолаттарбытыгар төһө кыаҕа баарынан күүс-көмө, өйбүл буолар.

Москвага үлэлии сылдьар волонтердарга СӨ Бастайааннай Бэрэстэбиитэлистибэтигэр Илизаров аппарааттаахтарга аналлаах шортиктары хааллардылар. Кинилэр итини Москвага эмтэниини ааһар буйун уолаттарбытыгар тиэрдэргэтиэхтэр.

Бэйэбит иһитинэриибит

Улэ кэлэктииптэригэр

Манньык тэрилтэлээх киһи – дьоллоох киһи

Улэ диэн киһи олохун бириэмэтин улахан агарын ылар. Сөбүлүүр идэлээх, сөбүлүүр үлэлээх буолуу дириин суолталааһын бары да өйдүүбүт. Ол эрэн төһө да үлэбин сөбүлээ, үчүгэй хамнастан, буоларын курдук, салалтаттан, коллективтан олус элбэх тутулуктаах. Түмсүүлээх, ыкса ситимнээх тэрилтэ Нурбага аһыйаҕа суох. Онтон бүгүн олох-дьаһах коммунальнай хаһаайыстыба государственнай тэрилтэтин олохтоох филиалын туһунан кыратык кэпсээн ааһыахпын баһарабын. Үлэтин-хамнаһын буолбакка, чуолаан коллективын туһунан. Уубут кэлэрэ, сылааспыт баара күннээҕи олоххо буолуохтааһын курдук. Ол эрэн бу көстүбэт халын хамаанда өгөтө. Түбүктээх үлэлэрин таһынан улуус общественной оловор ураты биллэр-көстөр суоллаахтар. Киэнигэ этэллэринэн, «ЖКХ-лар».

Нурбатааһы ЖКХ улууска 22 учаастактаах, 34 котельнайдаах, 3 ууну ыраастыыр станция, 3 скважина, 2 водозабор баар. Үлэһитин ахсаана – 515. Салайааччы СР ОдьКХ Бочуоттаах үлэһит Алексей Тихонов. Алексей Степанович бу муус устар ыйга директорунан аһааһыта номнуо 15 сыла. Биллэн турар, коллектив үксэ эр дьон. Директор киэн тутта кэпсир: «Биһиги «Кадры решают все» диэн принциптаах үлэһиттэр. Ол курдук, тэрилтэбитигэр слесартан, машинистан (кочегар) саҕалаан хонтуорабыт үлэһиттэригэр тийэй бары үрдүк таһымнаах специалистар үлэһиттэр. 15-20 сылтан өр үлэһиттэр коллегаларбыт элбэхтэрэ коллектив түмсүүлээбин, иллээбин туһунан буолар. Күүстээх үлэ түмүгэ сыналанан үлэһиттэри араас таһымнаах наҕараадалары ылаалара биһигини үөрдэр. Биһиэхэ бааллар: «Почетный работник ЖКХ РФ» – 1 киһи, «Почетный работник ЖКХ РС (Я)» – 5, ЖКХ ветерана – 125. Маны таһынан республика, улуус, куорат наҕараадаларын тобоостоохтук ыһыан ылааллар. Былырыын республикага филиаллар кэккэлэригэр биһиги тэрилтэ «За надежную бесперебойную работу котельных за отопительный период»

анал аакка I миэстэ буолбуппут, быйыл «Лидер рейтинга по работе с имуществом» анал ааты ылыбыт».

Кулун тутар 28-29 күннэригэр ытыллыбыт ЖКХ үлэһиттэрин Бүлүү бөлөх улуустар зональной спартакиадаларыгар Нурба хамаандата иккис сылын эрэллээхтик чемпионнаата. Бу күүстээх үлэ, дьяныардаах дьарык түмүгэ. Нурбага тэриллиттэригэр Бүлүү бөлөх төүрт улууну, ону тэнгэ Эдьигээн, Анаабыр уонна Өлөөн хомуур хамаандалара аһыс көрүнгө киристилэр. Олохтоох филиал түмүгүн сурыйабыт, спортсменнары хайаан да ааттыбыт: дартска, хабылыкка, хаамыскаҕа I м. – Марина Ли, Вячеслав Макаров; электриктар профүрүэтэригэр I м. – Александр Николаев; остуол тенниһигэр III м. – Марина Ли, Владислав Угайев; мас тардыһытыгар I м. – Алексей Харбанов (60 кг., II м.), Гаврил Николаев (70 кг., III м.), Сергей Чупров (80 кг., I м.), Степан Тобонов (80 кг. үөһэ, I м.); халсаһаҕа II м. – Айылан Антонов (60 кг., III м.), Степан Лукинов (70 кг., I м.), Степан Тобонов (80 кг. үөһэ, I м.); волейболга I м. – Николай Петров, Вячеслав Макаров, Степан Лукинов, Михаил Васильев, Нургул Иванов, Данил Егоров, Софрон Егоров, Нургул Филиппов; канат тардыһытыгар I м. – Степан Тобонов, Альберт Федотов, Кирилл Васильев, Дмитрий Никифоров, Уйбаан Васильев, Григорий Саввинов.

Дьонго сылааһы тиэрдэр сорукутаах үлэ коллектива бу курдук таһымнаах тэрээһиннэргэ эрэ турунан кытыһар буолбатах, бэйэлэрин истэригэр коллектив олово олус сэргэх. Үлэһит ахсааныттан 100% профсоюзка баар, манна председател Алексей Иннокентьев.

«Тэрилтэни эһиһиһтэргэ, куоракка, оройуонга буолар спортивнай, культурнай тэрээһиннэргэ, субботниктарга көхтөөхтүк кытыбыт, СВО-га сылдьар уолаттар дьиз кэргэннэригэр, элбэх оҕолоох ыалларга, бэтэрээн үлэһиттэригэр тиһиги быспакка көмөлөһө турабыт. ДИПИ-ны кытары куруук шефтэһибит, саас аайы үлэһит-

тэрибит бары кус хомууан Ньукуолунга кырдыбаастары күндүлүүр үгэстээхпит. Олоххо ыарахаттары көрсүбүт, кыһалҕа-түбэспит дьонго тэрилтэбит араас улуустарыгар тийэй харчынан, малынан, таһаһынан биер киһи курдук, ким да туора турбакка, көмө буолабыт. Сыл аайы ытыллар медосмотр түмүгүнэн үлэһиттэр Новосибирск, Сочи, Анапа, Белокуриха санаторийдарыгар сынньанан, доруобуйаларын тупсаран кэлэллэр, оҕолорбут лааһырга сынньаналлар. Биер саамай киһи хайыһы уонна киэн тутта кэпсээнэрэ – тэрилтэбит профсоюзна, үлэһит дьон ыарахан, эппиэтинэстээх үлэтин өйдөөн-өйөөн, икки сылга биердэ дьиз кэргэннээн кэлэр-барар проехын толору төлүүр. Үлэһит Россия иһинэн ханнык баһарар хайысханан, үлэһиттэригэр уонна сокуоннай сааһын туола илик оҕолорун ахсааныттан тутулууга суох илдьэ барыан сөп. Элбэх үлэһит бу быраабын туһанан, араас сири-дойдуну көрөн дуоһуйан, астынан кэлэллэр, - диэн кэпсир председател Алексей Викторович.

Быйылгы тэрээһиннэрин этэн ааһар буоллааха, тохсунньуга үлэһиттэригэр брей-ринг оонньоопуттар, олунньуга Аҕа дойдуну көмүскээччилэрин күнүгэр анаан эр дьонноругар автоквест оҕорбуттар, үөһээни салалта ыһыгар онлайн квиз-оонньоуларыгар сүргэни көтөөхтүк кытыллар. Аны туран эр дьон дьахталлар күннэригэр «дежурнайдык» буолбакка, санаттан саһаны толукуйдаан, эрдэттэн тэринэн, былааннан эбэр-дэлэһэллэр. Биергэ үлэһит коллегалар бэйэ-бэйэлэригэр сыһыаннара манна эмиэ көстөр. Сыл устата өссө да элбэх сэргэх тэрээһин буолара күүтүллэр. Ону тэнгэ Саҕа дьыл аайы тиэргэннэрин киэргэтэн, куорат олохтоохторугар бырааһынныктааһы сүргэни көтөөхтүк, сайынны сибэкки олордон киэргэтэллэр. Манна ким баһалаах кэлэн хаартыскаҕа түһэллэр, кэрэни көрүһүллэр. Ити эмиэ коллектив үтүө ис санаатыттан, элбэх кыһамныттан таһар.

Аны эһиһил 2025 сылга Нурба ЖКХ-та төрүттэммит 65 сыллаах юбилейа буолаары турар эбит. Филиал салайааччыта Алексей Степанович санаатын тиэрдэр: «Бу сыллар тухары үлэһиттэр уонна үлэһиттэр коллегаларбар барыгытыгар улахан махталбын тиэрдэһин баһарабын! Эһиги үлэһиттэригэр эппиэтинэстээх, бэриниллээх буолангыт биһиги тэрилтэбит үлэтэ күн ахсын үүнэ-сайда, тупса турар. Тус бэйэһитигэр уонна дьиз кэргэннэригэр дьолу-соргуну, кытаанах доруобуйаны, ситиһиһилэри баһарабын!».

Манньык ситиһиһилээх үлэһиттэр, иллээх коллективтаах, үлэтигэр сыналанар, өйбүллээх киһи – дьоллоох киһи. Онтон дьоллоох дьонтон дьиз кэргэнгэ сыһыан да тупсар, мантан общество турууга тутулуктанар, сайдыы суола өссө түргэнник саһыллар, олох киэргэйтэр турар буоллаҕа.

Айтали КАМИЛОВА

Эдэр артыыстар «Нэркэһи» туруоралларын баһарабын

Тыйыс айылҕалаах кыһыммытын туораан саас барахсан сайаһас салгынынан сайа тыһынан тийээн кэллэ.

Бу күн Нурбатааһы көһө сылдьар государственной драматической тыйаатыра «Ийэ сүрээ» А. Балакаев айымнытыгар 1975 с. Спартак Слепцов туруорбут испэктээгин хаттаан, саҕа көрүүнэн Юрий Макаров туруоруунан эдэр артыыстар оонньоуларын көрдүбүт.

Тыйаатырбыт Нурба килбэйэр киинигэр турар буолан, тобоостоох бириэмэ эрэ көһүннэр, испэктээктэри көтүппэт буола сатыыбын.

Бастаан отой кыра оҕо сааспар «Абааһылаах сундуук» испэктээккэ соччо өйдөөбөтөрбүн да сылдыһыттаахпын.

Испэктээк хардыта көрөөччүгэ хайдах тийэрэ артыыстар дууһаларынан, сирэйдэринэн-характарынан, илиитэ-атаҕа хамсааһынынан өйдөнөр, киһи дууһатын таарыйар.

Бу испэктээккэ уобараһы көрдөрүү күүскэ табыллыбыт. Муусуката, үңкүү хамнаһылар ба-летка тэнгээх, сорох түгэннэрэ пантомима да форматын санатар. Уота-күөһэ, сыана декорацията барыта итэҕэтиилээхтик көһүннэ, таһа-тара-саптара күлүмүрдээн киһи хараһын үөрдэр.

Билингни көһүннэр артыыстар аҕа саастаах көһүннэ тэлбит суолун кэнэтэн, саҕа технологиялары киллэрэн эмиэ ситиһи көтөлөөх үлэһит-хамсы сылдыһалара кэрэхсэбиллээх.

1975 с. Саарка оруолун оонньообут Саха Өрөспүүбүлүкэтин үтүөлээх уонна норуодунай артыыската Валентина Пантелеймоновна Николаева испэктээк бүтүүтэ урукку гримынан, таһаһынан таһан көрөөччүнү олустук соһутта, астыннарда.

Тахсыылаахтык үлэһит-хамнаан, Нурба улуунун аар-саарга ааттапыт бастакы анал үөрэхтээх, идэлэрин толору баһылаабыт күндү артыыстарбытыгар уруй-айхал буоллун. Аҕам саастаах көһүннэр «Слепцов тыйаатыра» диэн өйдөбүллэрэ саллантын. Режиссер үлэтэ суола-иһэ суох хаалбат.

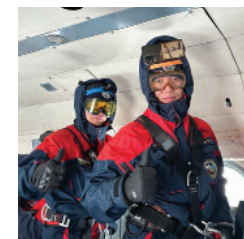
Валентина Николаева Нэркэс оруолун Спартак Слепцов туруорбут испэктээгин билингни көһүннэр толору баһарабын. Аҕа саастаах көһүннэр дьоммутугар сүгүрүү, киэн туттуу, үйэлээх өйдөбүл буолуох этэ. Ол түгэн тосхойорун эрдэттэн көрөөччүгэ тийимтигэ гынан биллэрэллэрэ буолар төһөлөөх аҕам саастаах көһүннэр тыйаатырга тобо анһыан кэлиэ этэй.

Тапталлаах тыйаатырбыт үүнэ-сайда турдун. Историяҕа бэйэтэ тупса оруоллаах-истээх, атыттартан чорбойор уратылаах испэктээктэр дьон дүүлүгэр таһа турдуннар.

Махталы кытары тыйаатыр сүгүрүйээччигэ Сардана САБАРДАХОВА

Нурбага Быһыһыр сулуоспа байыастара бөртөлүөттэн парашюта суох түһэргэ эрчилиннилэр

Сотору халаан, онтон сайын ойуур баһаардарын кэмигэр бу манньык дьарык олус туһалаах буолар. Чуолаан техника тийбэт сирдэригэр бөртөлүөттөн быһа десантирование быһыытынан түһүү көдүүстээбин дакааста-

ан турар.

Нурбага Үөһэ Бүлүү, Сунтаар, Ленскэй Быһыһыр сулуоспатын этэрээттэрэ, барыта 28 киһи кэлэн үөрэннэ.

Эрдэ бу манньык үөрүйэхтэргэ Дьокуускайга ыһыгар дьарыктыыр этилэр. Айана уһуна уонна хас даһаны күнүгүн сүтэрэр буолан, табыһа суох этэ.

Билигин Нурбага "Полярные Авиалинии" АК вертолетнай этэрээтэ баар буолан быйыл аан маннайгытын бытылынна.

Лена ПЕТРОВА

«Эн сулускун-2024» бырайыак кыттыылааба

Дора Бурнашева "Саха" НКХ "Эн сулускун-2024" конкурска полуфиналга кириэ

Ырыа – дууна иэйиитэ, ырыа сүрэх ымыгыта. Ырыа киһи дуунатын үрдүккэ көтүтэр, долгутар, сорофор эмтиир. Ол курдук ырыа абыланнаах.

Бүгүнгү дьоруойум Дора Илларионовна Бурнашева, ырыа аргыстаах Кэрэ куо, култуура эйгэтигэр үлэтиир. Кини «Саха» НКХ ыгытар X-с үбүлүүдээх «Эн сулускун-2024» бырайыакка дьүүлүүр сүбэ талан уонна Дора истинг истээччилэрэ, биер дойдулаахтарбыт куоластарын биэрэн, саамай элбэх куоластаах полуфиналга кириэ.

Дора Илларионовна, ырыа абылангар хаһаангыттан ылларбыккыны уонна эйгин ким уһуйбутай?

Кыра эрдэспиттэн ылыбын, хомустуубун. Екатерина Николаевна Григорьева – Кэтэриинэ Күбэй тэрийбит «Дьонкуудэ кыталыктара» оҕо норуодунай фольклорнай ансамбылын выпускнигабын. Аан бастаан 7 саастаахпар «Кыыс Марха» куостанан ырыа күрүбэр сольнай ырыаны баяннан добууоллатан ыллаабытым.

Ансаамбылга 11 сыл устата араас тэрээһиннэргэ, араас таһымнаах күрэхтэргэ кыттан, талааным арыллан, ол кэмтэн ырыа мин олоғум аргына буолар. Уһууааччыбар Екатерина Николаевна махталым мунгура суох.

Туох санааттан «Эн сулускун-2024» бырайыакка кытынның?

2022 с. Мииринэйгэ ытыллар өрөспүүбүлүкэтээби "Туой Хайа" вокальнай күрэххэ кыттыны ылбытым. Бу күрэххэ өрөспүүбүлүкэ араас мунуктарыттан талааннаах эдэр ырыаһыттар мустубуттара. Нурба Маалыкайыттан төрүттээх Мэнгэ-Хаңгалас-тан кыттар Николай Васильев-Айтамылы ырыа-

һыты кытары билсипитим. Кини «Эн сулускун-2024» бырайыакка кытта сылдыар эбит. Киниттэн ыйгыталаһан бырайыакка резервэҕэ киллэрбиттэрэ. Онон эмискэ ыгыраннар, бэлэм ырыалаах, көстүүмнээх буоламмын тутта сөбүлэспитим.

«Саха» НКХ тийэн

Колымана Федотова стилизованнай халадаайын, норуот маастара Евгений Ионович таптайан оҕорбут уонна "Улуу" бренд ааптара Марина Андреева дизайннаан оҕорбут Нурба талба талааннаахтарын оҕоһуктарынан симэммитим. Нурба - мин испэртаспар уонна Нурба - мин ырыабар-тойукпар!

Быйылгы «Эн сулускун-2024» бырайыак үбүлүүнэй сыла буолан, ырыаһыттар иккилии ырыаны ыллыылар. Бу иннинэ ырыаһыттар биердэ ырыаны толорон кэлбиттэр эбит. Иккис ырыаны дьүүлүр сүбэ сыаналырын, бизэ ырыаһыттары таларын, көрөөччү сыананы алтыс ырыаһыт талыларын туһунан эпиптэрэ.

Күндү истээччилэрим, күн күбэй ийэм, дьизэ кэргэним, аймахтарым, кэллигэлэрим, доҕотторум өйөөннөр 1145 куолаһы ыламын кыайыылаах тахсыбытым. Түгэнинэн туһанан, миэхэ куоластаабыт бар дьоммор махталбын тиэрдибитим.

Култуура уонна искусство кэллиэһигэр үөрэ-

ыйыгар улахан бырайыакка ынырылынним. Айар аартык кыралаан арыллан иһэриттэн үөрэбит эрэ.

Эйиэхэ анаан ырыа суруллубута дуо?

«Нурба уота» ырыаны миэхэ анаан Дмитрий Потапов: «Эн куоластар барсар», - дьизэ эпиптэ. 2015 с. аан бастаан ыллатан дискэҕэ таһаарбыта. Онон бу ырыа миэхэ анаан суруллубатаҕа эрэри, Нурба култууратын сайдытыгар сүҥкэн үлэлээх, элбэх ыччаты ыллаппыт киһибит Дмитрий Корнилович Потапов миэхэ эрэнэн ыллаппытын улахан суолтанан ааҕабан.

Сүрүн үлэн таһынан туох дьарыктааххының?

Нурба улуунун Түмүк нэһилиэгин бочуоттаах олохтооҕо, оһуокай этээчи, алгысчыт, тойуксут, норуот ырыаһыта, чабыр-фахсыт, хоһоонһут, СӨ Суруйааччыларын сойууһун чилиэнэ Виссарион Акимович Гаврильев –Туойар Таас сизэнэ буоларым быһытынан уонна бэйэм эмизэ «саҕалаан эрэр этээчи» буоларым быһытынан, Нурба улуунун оһуокай түмсүүтүн бэрэссэдэтэлэ буолабын. «Сайдам тыл» саха тылын, «Арасыйыа ийэлэрэ» Саха сиригэр салаатын Нурбатааҕы отделениетын, «Сайдыс» ийэлэр түмсүүлэригэр баарбын, «Дьүрүйээнэ» дьахтар вокальнай ан-

X-с төгүлүн ытыллар үбүлүүнэй күрэххэ кыттар чизэскэ тиксибипитим. Бастакы ырыабын Александр Егоров –Һаанка тылларыгар уонна матыбыгар, «Добун» устуудууа салайааччыта Антон Иванов саҕа тыннаан чочуйан таһаарбыт «Нурба уота» ырыабын ыллаабытым. Нурба буоларбын биллиннэр дьизэ уонна бу кэрэ ырыаны киэн эйгэҕэ иһитиннэрэн биер баҕа санаабын толорон астына-дуоһууа ыллаабытым. Түгэнинэн туһанан, Антон Ивановка ырыаны саҕалы тыннаабытыгар махталбын тиэрдибим. Элбэх киһи тус бэйэбэр бу ырыа киһиэхэ түргэнник хатанарын туһунан эпиптэрэ, суруйбуттара. Ырыа чачытабыллыбыт эбит дьизэ үөрүүм үгүс.

Көстүүмүр-танаспар Нурба талба талааннааҕа

нэр кэммэр вокалга Георгий Георгиевич Сергучев уһуйбута. Күрэххэ иккис ырыабар кини үөрэспитт ырыаларыттан Наталья Михалева - Сайа тылларыгар, Күннэй матыбыгар «Ахтылҕан» ырыаны толорбутум. Аранжировкатын «Айар» студия (Эллэй Васильев) оҕорбута. Дьүүлүүр сүбэ үрдүк таһымнаах ырыа дьизэ бэлиэтээн эпиптэрэ киһини үөрдэр, астыннарар. Нурбатааҕы оҕо Искусство оскуолатын преподавателэ Алина Софронеева үгкүүтүнэн киэргэтэн нүөмэрбит тупсан көстүбүтэ. Кэрэ уобарасын бу сырыыга Нурбабыт талааннаах иистэннэҕэ Арианна Алексеева тикпитэ.

Муус устар 20 күнүгэр полуфиналга кыттыбын, бу сырыыга киэн саундтректериттэн ыллыахтаахпыт. Маны таһынан, ыам

самбылыгар тэриллээбиттэн ыллаһабын.

Тэрилтэлэр икки ардыларыгар ытыллыбыт дартс көрүнэр быйыл чөмпүйүөннээтим, маны таһынан волейболу, дуобаты сэнээрэбин.

Оҕолоргут ийэлэрин батан ыллыылар дуо?

Билингитэ слухтаахтар, куоластаахтар, улааттахтарына биллиэ.

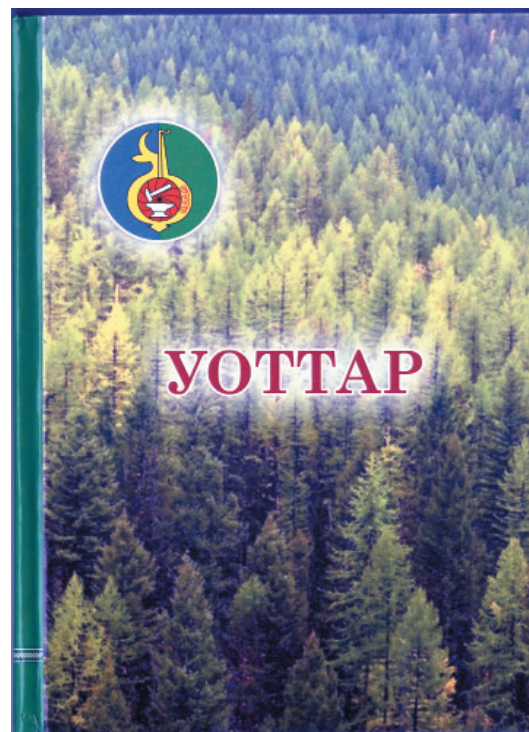
Дора Илларионовна, быыс булан кэспэпитин иһин махтал. Саха эстрадагытара талааннаах ырыаһыт быһытынан биллэн, үрдүктэн үрдүк ситиһиилэри дабайан иһэргэр баҕарабын.

Муус устар 20 күнүгэр ытыллар "Эн сулускун-2024" бырайыакка куоластааһынга көхтөөхтүк кыттыным.

Антонина СЕМЕНОВА

Үлэ династиялара

«Уоттар» - улуус үлэһит династиятын туһунан кинигэ

СӨ айылҕатын харыстабылын үтүөлээх үлэһитэ Юрий Николаевич Алексеев уонна Хорула нэһилиэгин бочуоттаах олохтооҕо, хас да кинигэ ааптара Юрий Наумович Иванов «Уоттар» дьизэ бэртээхэй кинигини хомуйан бэлэмнээн, «Компания «Дани-Алмаз» тэрилтэҕэ бэчээттэтэн таһаардылар. Ахсаана – 100 экзemplя. Кинигэ Саха өрөспүүбүлүкэтигэр Үлэ сылын чэрчитинэн, Хаңгалас нэһилиэгин олохтооҕо, ойуур хаһаайыстыбатын үлэһит династияларын төрүттээчигэ Николай Иванович Алексеев уонна кини аймак-билэ дьонугар аһаҕастык кинигэни аһаҕастар бэйэлэрэ үбүлээн таһаардылар.

Аҕа дойдуга Улуу сэриитин бэтэрээнэ, империалистическай Японияны утары сэри кыттыылааҕа, ойуур хаһаайыстыбатын бэтэрээнэ Николай Иванович Алексеев-Уот Уола өр сыллаах уонна үтүө суобастаах үлэтинэн төрөөбүт нэһилиэгин уонна оройуонун социальнай-экэнэмиичэскэй сайдытыгар, итинэнэ бүтүн өрөспүүбүлүкэ ойуурун хаһаайыстыбатын сайдытыгар дьонун кылаатын киллэрсипит үтүөлээх. 10 оҕону төрөтөн иитэн, атахтарыгар туруоран үөрэтээх-үлэһит дьон оҕортообут Николай Иванович уонна Анна Андреевна Алексеевтар оройуон биер бастың ыала этилэр. Икки уоллара – Юрий уонна Виктор Алексеевтар аҕаларын туйаҕын хатаран, ойуур хаһаайыстыбатыгар үтүө суобастаахтык үлэлэспиттэрэ. Юрий Николаевич Нурба оройуонун лесничествотын салайааччытыгар тийэ үүммүтэ, «СӨ айылҕатын харыстабылын үтүөлээх үлэһитэ» бочуоттаах аатын сүкпүтэ. Халын аймак ортогугар норуот хаһаайыстыбатын араас эйгэтигэр ситиһиилээхтик үлэли сылдыар дьон элбэх.

Кинигэҕэ Ю.Н.Алексеев Нурба, Дьокуускай архыыптарыттан, библиотэтикэлэриттэн булбут матырыяаллара, урут дьоннорун туһунан хаһыакка тахсыбыт ыстатыйалара, элбэх дьон истин-иһирэх ахтыылара, үгүс хаартыскалар кирибиттэр. Сата уустарыттан тардылаах Бысыровтар, Таркаайыттан төрүттээх Алексеевтар олохторо, үлэлэспит үлэлэрэ, оҕону-ыччаты үлэ үөрүйэхтэригэр сыһыарар ньымалара, дьонго-сэргэҕэ, бэйэ икки ардыгар сыһыаннара кэспэниллэр. Бу кимизэх баҕарар холобур буолуон сөп. Кинигэ былаһын тухары уруу-аймак истинг сыһыанынан, төрөөбүт төрүт түөлбөҕө мунгура суох тапталынан илгийэр. Этэргэ дылы, дьизэ кэргэн, аҕа ууһун туһунан манньк кинигэ мээңэ баар буолбат. Онон Уоттар аҕа уустарын туһунан бэртээхэй кинигэ быһытынан сыаналаатым.

Геннадий АНТОНОВ

Марха (Ньурба) улууһа төрүттэммитэ 200 сылыгар

Өксөкүлээх Өлөксөй Марха улуугуар

Өксөкүлээх Өлөксөй уонна Кривогорницын баай туруор-тарбыт үс сэргэлэриттэн иккитэ, дьыл-кэм уорааныгар оҕустаран, эмэбирэн охтубуттар. 2015 с. сэргэлэр туруоруллубуттара 110 сылыгар анаан, Онхой нэһилиэгин баһылыга Г.Е. Отов көбүлээһининэн уонна тэрийи-тинэн охтубут сэргэлэр оннула-рыгар кинилэр куопуйаларын чопчу онготорон, сахалыы сиэ-ринэн албаан, ааттаһан-көрдө-һөн туруорбуттар. Ол туруорууга суруйааччы сизэнэ Л.Р. Кулаковс-кая сылдыбыт.

Сэргэлэр турар Сайылык алаастара бэйэтэ эмиэ дыкти-лэрдээх сир эбит. Ол курдук, Өк-сөкүлээх мэтириэтин олордоруу икки сымара тааһы булан ажал-быттарыгар, биридэрэ ортогунан хайа бистанан хаалбыт. Аны холорук көстөр эбит. Ааттастах-ха-көрдөстөххө, истибит курдук уостан хааларын А.С. Тимофеев кэпсэбит.

Үөһэ этиллибитин курдук, уруккута бу сир Марха улуу-һун Аһыкай нэһилиэгэр ки-ирэрэ. Архыып докумуоннара көрдөрөллөрүнэн, Аһыкай нэ-һилиэгэ Үөдэйтэн 1834 с. бүтүүтэ эбэтэр 1835 с. араһсан тэрилли-бит курдук. Онтон 1930-с сыл-ларга, оройуоннааһын саҕана, Ньурба уонна Үөһэ Бүлүү быһа Түүкээнинэн быһа охсуллан, Аһыкай нэһилиэгэ Үөһэ Бүлүү оройуонугар бэриллэр. Сэри саҕана киһитэ-сүөһүтэ аҕыйаан, 1951 с. Онхойго холбонор, дьоно-сэргэтэ үксэ Онхойунан, Хоро-нон тарҕаспыттар.

Аһыкай нэһилиэгин бас-көс дьоно Кривогорницыннар этилэр. Номоххо кэпсээнринэн кинилэр төрүттэрэ өссө кыргыс үйэтин саҕана киин сиртэн Бү-лүүгэ кэлбиттэр. Урут Илин Ха-налас улуунун 1 Тыыллыма нэ-һилиэгэр Аһыкай аҕатын ууһа диэн баар буола сылдыбыт. Холобур, аатырбыт-сураҕыр-быт Манньыаттаах атыһыттар ити аҕа ууһун дьоно буолаллар. Аһыкай нэһилиэгин бастакы ки-нээһэ Григорий Кривогорницын аҕата Алексей Кривогорницын 1767 с. диэри Үөдэй нэһилиэгин киһитинэн сурулла сылды-ан баран Мэнгэ улуунун Баатара нэһилиэгэр көспүт. Оттон 1783 с. бэйэтин көрдөһүүтүнэн төттөрү Үөдэй нэһилиэгэр көспүт. 1816 с. ревизияҕа кини 5 уоллааҕа су-рулуубут. Өксөкүлээһи көрсүбүт Семен Александрович Кривогор-ницын кини хос сизэнэ буолар.

Семен Кривогорницын (1857-1915) Үөһэ Бүлүүлэр номохто-ругар мэлдьи кулуба диэн аат-танар. Өссө сорохтор “25 сыл кулубалаабыт” дииллэр. Бу архыып докумуоннарынан би-гэргэнэ илик.

С.А. Кривогорницын 100 киилэни үктүүр ыйааһын-наах улахан, төрөл киһитэ үһү. Икки миэтиргэ чугаһыыр үрдүк унуохтаах, хайдах эрэ бааһы-найдыы хааннаах киһи. Ком-позитор М. Жирковтыын тэн-нэстэхтэринэн анараа киһи кулгааһынан хаалара үһү.

Семен Александрович быс-тыбыт-ойдубут дьонго көмө-лөһөр, аттаах ойбоно, сатыы тайаҕа буолар амарах санаалаах уонна үлэни-хамнаһы көбүлүүр сатабыллаах салайааччы эбит. Аһыкайга (Онхойго) аан баста-кынан хоруу хастарбыт, онто даҕаны үһүн - 1,5 км. Ону, кэп-сэтиитин табан, аңарын мэ-йиктэргэ хастарбыт. Хамнаһы-гар 40 сүөһүнү биэрбит. Онон Кулуһуннаах диэн сири уолба-латан баран улахан күүлэй тэ-рийбит. Онон бэйэтэ охсооччу-нан сылдыбыт. Күүлэй тэрийдэ даҕаны наар итинник сылды-ыһара үһү. Ас бөҕө астаппыт: сүөһү өлөрөн, ол сыатын арыыга буһаран, кыратык бурдук букку-йан “сы саламаат” онготорбут уонна барытын кыайан сиэхтэ-рэ суоҕа, хаалбытын дьыэлэри-гэр илдьэ бардыннар диэн эр-дэттэн “иһиттээх кэлин” диэн илдьиттээбит.

Норуот сэхэнигэр хаалбыты-нан Өксөкүлээх Өлөксөй Криво-горницынна иккитэ кэлэн барбыт. Иккис сыры-тыгар “манньк кизг-дэ-лэ-гэй

сир-дээх эрээ-ригин илии-нэн о т т у с ы л д ь - ы а н д у о, от охсор м а с с ы ы - н а л а н ы а х т у с т а а х х ы н” диэн оннук тэрили сурут-таран аҕалан биэрбит. Ол мас-сыынаны икки

оҕус тардар, биер киһи олорор, икки киһи оҕустары сизэтэр. Ону бытаан, биер үчүгэй охсооччу охсорун сиппэт эбит диэн сир-биттэр. Массыынатын арыыта бүтэн хаалбытыгар ынах арыы-тын ууларан кута сатаабыттар. Кэлин, быраһыллыбытын кэннэ, кынаттарын Ньурбаҕа киллэр-биттэрэ үһү.

Онно Өксөкүлээххэ Савви-нов Павел Тимофеевич диэн киһи дьаамнаабыт. Кэлин “Өк-сөкүлээх кэпсээнэ элбэҕэ бэрт, хоһоон ааҕан эрэр курдук сана-рар” диэн кэпсиэрэ үһү.

Ити курдук улуу киһи биһиги дойдубутугар сылдыбыт бу-лиэтэ – туруорбут сэргэтэ тул-хадыйбакка турара – бу биһиги барыбыт баайбыт, күүс ылар мэнгэ бэлиэ сирбит буолар. 2023 с. сэтинньи ыйга Ньурба кул-тууратын делегацията Онхойго, ытык сэргэлэри көрө, Өксөкү-лээх Өлөксөй аатыгар сүгүрү-йэ бара сылдыбыппыт. Онон норуот маастара, Дархан Уус Саввинов В.И. сэргэлэри кэм-нээн, ойууларын-бичиктэрин уруһуйдаан ылбыта. Мындыр киһи бу сэргэлэр кыра куопуйа-ларын онгорор санаалааҕа уонна онтун олоххо киллэрдэ.

БОРИСОВ Б.Б.
05.04.2024 с.

Турх литэрттир:
Васильева Л. Өксөкүлээх Өлөксөй уонна Кривогорницын кулуба.
Копыленко С.Д. Үөһэ Бүлүүгэ – Өксөкүлээх сэргэлэрэ.
Николаева М.П., Гаврильев С.Л. Үөдэй. – Дьокуускай, 2022.

Саха улуу бөлүһөгө А.Е. Ку-лаковскай-Өксөкүлээх Өлөк-сөй Саха сириг уһаты-туо-раты сылдыбарыгар үс сиргэ өйдөбүннүк сэргэлэри туруор-бута биллэр. Олортон биерэ – оччотооһуга Марха улуугуар ки-ирэр Аһыкай нэһилиэгин Сайылык диэн сирэ. Онон 300 сүөһүлэнэн нэһилиэк кинээһэ Семен Кривогорницын олорбута.

Өксөкүлээх Өлөксөй кэлбити-гэр кинээс улахан ыһыах ыспыт уонна үс сэргэни туруортарбыт. Сэргэлэргэ “1905” диэн уонна эргиччи түөрт сиргэ кириэс ойуутун суруйааччы бэйэтэ онорбута үһү.

Маннай бу сэргэлэр туһунан кизгэ эйгэҕэ таһаарбыт Онхой оскуолатын география учуутла А.С. Тимофеев буолар. 2012 с. кини үөрэнээччитэ бу туһунан “Хатан” сурунаалга ыстатыйа таһаарбыт.

Салгыы бэйэ-бэйэтигэр сит-тимнэһэн, дириг ис хоһоон-ноох “Үс кут – үс сэргэ” диэн хам-сааһын төрүттэнэн тахсыбыт. Людмила Реасовна Кулаковскай сэргэлэр үс улууска турбут тө-

рүөттэрин бу курдук быһаарбыт. Ол курдук, 1904 сыллаахха Чу-рапчы улуунун Арыылаах нэһи-лиэгэр Өксөкүлээх кэлэн өбүгэ сиэрин-туомун тутуһан, ары-гыта суох уруу тэрийбит. Манна кини саҕа олох түстэниитин бэлиэтин – “Ийэ кут” бастакы сэргэтин туруорбут. 1905 сыл-лаахха Марха улуунун Аһыкай нэһилиэгэр (билингитэ Үөһэ Бүлүү улуунун Онхой нэһилиэгэ) улахан ыһыахха үлэни, или уонна уйгулаах олоҕу түстүүр “Буор кут” – иккис сэргэтин (сэргэлэр бөлөхтөрүн) туруор-бут. 1924 сыллаахха эйэлээх олох кэлбитин, судаарыстыбаннас түстэммитин уруйдаан, Өймө-көөн улуунун Томтор нэһилиэгин Үрэх Төрдө диэн сиргэ өбүгэ үгэһин барытын тутуһан ыһыах ыһар уонна манна – “Салгын кут” үһүс сэргэтин (сэргэлэр бөлөхтөрүн) туруорбут. Онон улуу киһитэ бу үс ытык сиргэ туруорбут сэргэлэригэр саха киһитэ сылдьан, айыылартан анаммыт үс кутун бөбөгөтүнэр, өйдүүн-санаалыын толорунар-ситэринэр кыахтаах.

Күрэх

Бүлүү сүннүүн бэтэринээринэй сулууспа үлэһиттэрин V спартакиадата буолан ааста

Муус устар 12 күнүгэр Ньур-баҕа Бүлүү бөлөх оройуоннарын бэтэринээринэй сулууспа үлэ-һиттэрин V спартакиадата үрдүк таһымна буолан ааста. Бу тэ-рээһингэ Бүлүү, Үөһэ бүлүү, Сунтар уонна Ньурба бэтэри-нээринэй сулууспатын 84 үлэһи-тэ, ол иһигэр 3 бэтэрээн үлэһит, кыттыыны ылыллар. Уопсайа 8 көрүнгэ: мас тардыһыты-гар, хапсаҕайга, хабылыкка-хаа-мыскаҕа, саахымакка-дуобак-ка, оҕунан ытыыга, волейболга, көрдөөх эстафетаҕа уонна канат тардыһытыгар илин-кэлин түһүстүлэр. Күрэхтэһиилэр Ан-

тоновка А.И.Пахомов аатынан спортсаалатыгар, Ньурба куорат Г.А.Быдыгыев аатынан “Олимп” спортсаалатыгар уонна Ньурба-тааҕы бэтэринээринэй салалта дьыитигэр ытылынылар.

Өрө күүрүүлээх, олус көхтөөх күрэхтэр түмүктэринэн кыайы-лаах ааты Ньурба бэтэринээри-нэй сулууспатын хамаандата ылла. Иккис бочуоттаах миэстэ Үөһэ бүлүү, үһүс Сунтаар ха-маандата буолулар.

Манньк тэрээһиннэр спорка, чөл олоххо көбүлүүр эрэ сыал-лаах буолбакка, биер идэлээх-тэр мустан, билсэн-көрсөн, кэп-

сэтэн-ипсэтэн, опыт үллэстэн ааһалларыгар олус туһалаах.

Ньурба бэтэринээринэй са-лалтатын аатыттан, спарта-киадабытын тэрийэн ытарга көмөлөспүт оройуоннааҕы ха-мыһыһыа бэрэссэдээтэлигэр, чилиэннэригэр, “Ньурба оро-йуона” МТ, “Ньурба куорат” МТ, “Октябрьскай нэһилиэк” МТ, Ньурбатааҕы спортшкола уонна Антоновка нэһилиэгин “Түһүл-гэ” КК үлэһиттэригэр барҕа мах-талбытын биллэрэбит.

Ньурбатааҕы ветсулууспа

Марха (Нурба) улууһа төрүттэммитэ 200 сылыгар

Саха норуотун дьадаҥы, кыаммат өттө XIX үйэҕэ олонор ааспыт, баайдар суоһар өстөөхтөрүн Манчаары Баһылайы уос номоһор киллэрэн, кини дьайыларын күүрүктэн, сороһун омоннаан, дьадаҥылары көмүскээчи диэн бэйэтин дьоруойа гыммыта. Манчаары уос номоһор сылдыбытын саха сэбиэскэй суруйааччылары, онноһор, нууччалар, 1920 сылтан сурукка тиспиттэрэ, кэлинги үөрэхтээх көлүөнэ, ол иһигэр, биһиги, билэрбитигэр кыах биэрбиттэрэ.

Манчаары Баһылайы бүтэһигин ыраахтааҕылаах Арасыйа 1847 сыллаахха сууттаабыта, «бапатын иһин» 10 сылга истиэнэҕэ сыабынан кэлгиллэн олордорго уураахтаабыта. Ол эрэн, 12 сыл буолан баран босхоломмота уонна 1859 сыллаахха олоһун тухары көскө Бүлүү уокуругар ытыллыбыта. Манчаары суон сураҕа, кэтит кэпсэлэ оччотооһу уокурук тойотторун, улуус кулбаларын, нэһилиэк кинээстэрин куттуура, кэлэриттэн сүрдээһин дьаахаммытара. Ол иһин ыраах Марха улуунун I Бордон нэһилигэр ыппытара. Ол аата, билингинэн Нурба улуунун Малдыаҕар нэһилигэр. Куттанан, саас син биир хандалылаах ажалбытара. Дьахтар Күөлэ диэн сиргэ ыалга – Сөккөөн оҕонньордооххо олохтообуттара. Бу ыаллар сэниэ буолан, үлэһити тутар хара дьыэлээх эбиттэр. Ыаллар сөбүлээбэттэллэр да олоппуттар, хара дьыэҕэ олордубуттара. Эһилигэр салалта күөл унуор балаҕан тутан, аһырыгар-тангарыгар хороһор муостааҕы анаан, сыспай сииллээҕи сырырҕатан, өссө ойохтоон, киһи тэнэ олордун диэн туспа олохтообут. Онон биһиэхэ, Нурбаҕа, сахабыт дьоруойа киһилии тэринэн 11 сыл олорбута диэн, оннук кыаҕы биэрбиттэрэ диэн киэн туттуох кэриҥнээхпит.

Малдыаҕар олохтооһо, Иванов Владимир Пудович манньк кэпсиир: «Сэбиэскэй кэм сағана сайын оҕо таах сылдыбыта. Дьонун кытары моой оттообот буоллабына, окко араас дьон мустубут звенотугар оттоһоро. Оннук звеноҕа үлэһити сырыттааха араас кэпсэти тахсара. Оҕонньоттор Манчаары Баһылай туһунан да кэпсэтэллэрэ. Онтон дьиктилэрин өйдөөн хаалбыппын. Манчаары сыһыыга-хонууга түптэ түптэлиирэ үһү. Ону дьиктиргээн ыйыппыттарыгар, «Эдэр сылдьан айыы кыылларыгар элбэх аныыны оҕорбутум, ол аныыбын суунабын» диэбит. Аны тоҕо оҕоломмотоһун туһунан. Куһаҕан хаан таргамматын диэннэр, оҕоломмот, иитийэх уоллаах дьахтары булан биэрбиттэр».

Маалыкай олохтооһо Петров Юрий Николаевич манньк ахтар: «Дьахтар күөлэ диэн олус кэрэ айылҕалаах, унаара-кэйиэрэ биллибэт алаас. Дэриэбинэттэн 8 км ыраах. Чахчы да киһи ыллыах-туойуох, дууһата сынньаныах сирэ. Кус сы-

Көмүс уңуоҕа Малдыаҕарга КИСТЭММИТЭ

мытытыр, көмүс хатырыктаах оонньуур күөллөрдөөх. Мин биэс тиистээх кыраабылтан сағалаан, атырдыабынан үлэлиир отчут буолбут сирим. Билигин да элбэх киһиэхэ кыстыгы туоруур отунан хаһаайынын маанылыыр эбэ. Сирдэрэ элбэх, бары тус-туһунан ааттаахтар. Былыргы айан аартыгар, унуор, Кутаттан Нурбаҕа киирэргэ, сыыры дабайааты кытары Манчаары сизл ыйаабыт диэн хордоһойо баар».

Дьокуускай куорат олохтооһо Максимов Николай Николаевич кэпсиир: «1967 сыллаахха, кулун тутарга, Малдыаҕар аҕыс кылаастаах оскуолатын маннайгы кылааһыгар үөрэнэ сырыттаһына, Манчаарыга аналлаах өрөспүүбүлүкэ таһынаах «Снежный десант» диэн хайыһар күрээҕэ буолбута. Онон Нурба спортсменнара ат төбөлөөх, пирамида курдук быһылаах мас мэнэни ағалан, ыйдаран, хаары тыраахтырынан ыраастатан, Манчаары олорбут алааһыгар, уңуоҕар уурбуттара. V–һи тахсарбар аны ол алааска оттоотубут. Ол спортсменнар мэнгэлэриттэн 30 миэтэрэ ыраах балаакканан түһэн олорбут. Аны ол Манчаарыбыт мэнгэтэ эбэттэн 150 миэтэрэ тэйиччи. Окко аты туһанар буолан, кизэ аһаты – мин үлэм. Сойбутун кэннэ тоһонон харағалаан, уларыта сылдьан өртөөн аһатабын».

Арай биридэ кэлтим: тоһоһом суох. Тула-мала көр – мэлигир. Хайыаһыны, төннүөм дуо, былыргы тоһоһо күрүөттэн тоһоһо «уларсан» аппын өртөөтүм. Кэлэн убайым үһэ түстүм, тоһоһону ханна гыннын диэн. Уонна бааһарым ким да суох буо. Убайым «ылбатаһым» диир. Аҕабыт мөккүһүнү тохтоото эрээри, син биир убайбын итэҕэйбэтим.

Сарсыныгар аппын сылгылы сырыттаһына убайым Манчаары мэнэтиттэн ыңырда, сотору аҕабыт тийэн кэллэ. Тийэн көрбүппүт – оҕо дуулаан, улахан киһиэхэ курус көстүү. Манчаарыбыт ата аллараа, өссө 2,5 – 3 миэтэрэ тэйиччи ингэри турар, тула күөдэл хаһаа: киһи иинэ саҥа тахсыбыт киһи буорун курдук, кырыс ыһылла сытар, буор үрдэ мап-маған көөбүл бөҕө. Мин тоһоһом манна кутаабыт таһыгар сыппыт уга суох тимир лаппаахытыгар ук буолан сытар, туһата аһан, быраһылла сытар. Аҕабыт көрөн баран, баһын быһа илгитиннэ: «Хайдах манньк буолуохха сөбүй? Өлбүккэ ытыктабыл суоҕа тугун бэрдэй?!» - диэтэ. Көөбүлү хомуйан, чөкөччү иинин буоругар укта. Буору дэхсилээн баран, ат төбөлөөх мэнэни маһынан

өтүүлээн, үөһэ таһааран, он-нугар олортубут, буору кырыһынан бүрүйдүбүт. Аты аһатар үлэм таһынан, 2–3 хоно-хоно бэлэсипэтинэн ыһык таһар үлэлээбим. Бу кизэ барар күнүм эбит. 8 килэмиэтири билэн көрүөм дуо. Дэриэбинэҕэ тийбитим – Дьокуускайтан археологтар кэлэн, Манчаары уңуоһун хаспыттар диэн сонун үп-үллэнгэс эбит. Ити курдук, оҕо сылдьан, аатырбыт Манчаарыны хаспыттарын илэ туһута буолан турардаахпын».

Манчаарыны, бу санаатааха, 12 сыл сыабынан кэлгиллэн олорто күүһүн өһүлбүт эбит, 12 сыл хамнаммакка этэ-былчыга, уңуоҕа эрдэ эмэҕирбит. Биһиги, мэнгэдьэктэр, кинээспит Дайыла Күөгэлэп ыһаағы ыһарын, күүһү-оһу холоһорун сөбүлүүрө дириллэр. Кини Манчаарыны биир үс күннээх ыһааҕар ыңыран, маанылаан, атынан кэһиилээн ыппыта биллэр. «Кытаанах кэтэбилгэ» сылдьар киһини эрдэ ыңырбатаҕа сэрэйиллэр, туох да куһаҕаны оҕорботун билэн баран, кэлин ыңырта буолуо дии саныбын».

Ол ыһаахха бэйэтин улуһуттан Түмүк нэһилиэгиттэн 9 кыанар киһилээх Сэрбээк Өлөксөй кинээс ыалдытты кэлбит. Мэнгэдьэктэр аатырбыт-сураһырыт Нуой диэн тустууктарыгар Мархалартан утары киһи көрдөөбүттэр. Кинээстэрэ Дуйан Өлөксөй диэн эдэр киһини биэрбитин Нуой сэнээн кэбиспит. Онуоха Манчаары сөн куолаһынан Мархалары: «Ол киһигитин миэхэ көрдөрүң эрэ, мээңэ киһи Нуойдуун киирсибэт» диэбит. Дуйан Өлөксөй кизэн сиргэ баппакка суон сураһырыт, сырыыларынан, дьайыларынан кизэһэни кэпсээн, сарсыардаан сысаан буолбут киһини көрөөрү да, «ытык кырдыаҕаска барыан үһү» дэтэн, кэлэ сылдыбыт. Кэлбитэ – орто уңуохтаах, чанчыктара туртайан эрэр чараас баттахтаах, үһүн синнигэс үрдүк сүүстээх сирэйигэр хара хойуу хаастаах, үһүн хомпоруун муруннаах, сытыы харахтаах кырдыаҕас эбит. Кыратык кэпсэтэ түһээт, Манчаары Нуойга баран, сыһа сэнээбиккин диэбит. Нуой киирсэргэ санаммыт да, сири уоппут. Ыһаах күрээҕэр барытыгар Дуйан Өлөксөй кимгэ да иннин биэрбэтэх. Манчаары киһи күрэхтэһэрин ааҕа көрбүт. Бииргэ олордон кымыс испит, кэпсэппит уонна манньк диэн саҥа алайбыт: «Сүөһү эриэнэ таһыгар, киһи эриэнэ иһигэр. Нуой сыһа сэнээбит. Мин эдэр эрдэхпинэ эйигин көрсүбүтүм буоллар, атас гыным этэ», - диэн.

Малдыаҕар нэһилиэгин Бо-чуоттаах олохтооһо, быраатты Донскойдарга аналлаах түмэл салайааччыта Саввинова Татьяна Афанасьевна СӨ националь-най архыыбыгар төүрт сыллаах үлэтин түмүгүнэн 2020 сыллаахха бэчээттэнэн тахсыбыт «Нурба Малдыаҕара ааспыт үйэлэргэ» кинигэтэ докумуоннарынан бигэргэтиллэн, Манчаары Баһылай туһунан ман-ныгы иһитиннэрэр, биллэрэр. Дьокуускай уобалаһын правле-ниетын укааһынан Манчаары Баһылай 1859 с. ыам ыйыгар Бүлүү уокуругар көскө ыппы-тыгар олоһуран, Бүлүү уокуруга ыраах түңкэтэх сиргэ, кизэн сиргэ батта суоҕа диэн, Марха улуһугар I Бордон нэһилигэр, Мэнгэрэн диэн сиргэ кытаанах көрүүгэ ыытар.

Дьокуускайтан 20 хонукка Бүлүү куоратыгар диэри Дьокуускайдаағы полк казага Мухомлев Алексей ағалар. Ки-нинэхэ ссыльнокаторжник Манчаарыга аһыгар уонна көлүнэр мингэтигэр анаан хааһы-наттан харчы үрүн көмүһүнэн биэрэллэр. Бу харчы кытаанах-тык ороскуота отчуоттаммыт. Онон көстөрүнэн, аһылыкка күннэ 7 харчы ороскуотта-нар эбит. Манчаары Малдыа-ҕарга тийэн кэлбитин кэннэ Марха улуһуттан Бүлүү уоку-ругар, Бүлүү уокуругуттан Дьокуускай губернаторыгар Доне-сение барар эбит. Ол курдук, алта донесение баар. Донесе-ниелар бары биир халыыбы-нан, нууччалыы суруллубуттар. Онон этиллэринэн, ссыльно-каторжник Баһылай Федоров Манчаары 1859 сылтан кэтэ-билгэ сылдьар, кэтэбилэ кэмэ суох. Хаайыттан куотуу, уруу, халабыр, киһини кырбааһын, саха Никифоров ойбоһун уруу о.д.а. буруйдарын иһин дьүүл-лэммит. Хааһынаттан харчы ылбат. Кырдыан кыаммат, атын ыарыыта суох. Тугунан да дьа-рыктаммат, дьыэ кэргэнэ суох. Үчүгэйдик сылдьар. Бастаан кэ-лэригэр 71 саастаах. 1870 сыл бүтэһигэр 82 сааһыгар өлбүт. Кэлбитэ үс сыл буолан баран, икки ыйга Өлүөхүмэҕэ бара са-таабытын, «кытаанах көрүүгэ» сылдьар диэн, Бүлүүгэ аккаас-таабыттар. Бу эмиз докумуону-нан туһулааммыт.

Өссө биир сурук баар. Ман-чаары Баһылай судаарыстыба-ҕа сылга 2 солкуобай 2 харчы төлүөхтээгин биир да сыл тө-лөөбөккө, иэһэ 17 солкуобай 4 харчы буолбут. Бу докумуонна-ры утары барбаккын. Ааспыт олоһу Татьяна Афанасьевна көмөтүнэн сэгэтэн көрдөхпүт, билбэтэхпитин биллэхпит.

Мирослава ИВАНОВА,
Мэнгэдьэк

СВО

«Город женщин» кулууп иис сыаҕар көмөлөһөр

«Город женщин» кулууп анал дьайыыга сылдыааччыларга көмө оҕордо

Муус устар 13, Үтүө күн күнүгэр, Нурба куорат «Город женщин» кулууп анал байыан-най дьайыыга сылдыааччыларга анаан үлэлиир «Көмүскэл» иис сыаҕар үтүө дьыаланы оҕордо.

«Город женщин» кулууп салай-ааччыта Анжелика Федорова:

- «Матырыйаал кэллэ» диэн көмөҕө ыңырбыттарыгар түмсөн тийэн көмө буоллут. «Көмүскэл» салайааччыта Галина Дмитриевна Федорова көмөҕө дьону ыңыртаатаҕына дьон үлэлэриттэн быыс булан көмөлөһөллөр эбит.

Түгэнинэн туһанан, Нурба улууһа, куорат олохтоохто-ро бүттүүн турунан кыйыыны уһансааччыларга өйбүл, көмө буолуовун, хаһан баҕарар бириэ-мэлэннигит да кэлэн көмөлөһүн, - диэн бар дьону ыңырда.

Антонина СЕМЕНОВА

Култуура

Ситиһиилэр үксээтиннэр

Нурба оройуонун Култуура-ҕа департамена таһаарбыт «Оҕо Дьулаах бухатыыр» олонхо испэктээҕэ Бүлүүгэ СӨ норуот ты-йаатырдарын икки ардыгар ы-тыллыбыт күөн күрээ Кылаан Чыпчаал кыйыылаах буолла

С.В.Петров «Оҕо Дьулаах буха-тыыр» олонхону туруорбут Алек-сандр Титигиров уонна Розалия Тартакынова «Бастың режиссер» аатын сүктүлэр, «Тимир Дибдир-гэ» уобараһын толорбут талаан-наах киһибит Петр Белолоубскай «Бастың эр киһи ороула» анал аат хаһаайына буолла

Олонхоҕо оонньообут, үлэлэ-пит, кыттыспыт бар дьоммутугар үрдүк ситиһиигитинэн ис сүрэх-тэн эҕэрдэлиибит! Ситиһиилэр үксүү турдуннар, кыйыы-хотуу өрөгөйө үрдүү туруохтун!

Нурба улууһун култуураҕа департамена

 Өрөспүүбүлүкэтээби фестиваль-күрэх

«Күөрэгэй» үнкүүбүтүнэн куорсун анньынан

Кэтэһиилээх сааскы сынын аламмыт кэмигэр Н.И. Харитонов – Николай Чуор аатынан «Кыталык» КД хореограба Анжелика Григорьевна Седалищева салайааччылаах «Сир сэмэтэрэ» оҕо үнкүү ансамбыла Дьокуускай куоракка тэрilliбит «Саас» I Республиканский фестиваль – күрэххэ уонна Саха Өрөспүүбүлүкэтэ Оҕо сылынанаан «Танцует детство» Жатайга тэрilliбит республиканский үнкүү ансамбылларын күрэхтэригэр 14 оҕо баран кыттан кэллэбит. Айаннахпыт иннинэ Ньурба улуунун Маар нэһилигэр буолбут «Полярная звезда» күрэххэ кыттан I истиэпэннээх лауреат буолан, Дьокуускай куоракка НВК телевизионнай версиятыгар үһүлүуга ыгырыы тутан, үөрэ-көтө телестудия дьэтигэр улахан көндүлү ааһан киридибит.

Уһун айан кэнниттэн бэлэм-нэниитэ суох кыараҕас хоско эрчиллэ охсон баран, устар заалларга кириэн, бастакы холонор көрүүгэ оҕолорбут отой иннин диэки кириэн үнкүүлээбиттерин, камераҕа бапкаккит диэн буолла, оһон сагалтан аны бу линиятан иһирдьэ кирибэккит диэн көрдөрөн, ким ханан туруохтаабын ыйан бирибэттерин кэннэ, инники эрэккэ үнкүүлүү кыргыттарга дэ улахан соруудах буолла. Ханна да сураһыннамматах линияны харахтарыгар ойуулаан көрөн бэйэлэрэ тохтууларыгар соруудахтанан, дэ иккис устуу сагаланна, оҕолорбут бэрт түргэнник ылынана хата хос үлэтэ суох бири устуунан бүтүбүт диэтиллэр. "Полярная звезда" бырайыак ааптара, Саха Өрөспүүбүлүкэтэ культурата эйгэтин бочуоттаах үлэһитэ Гоголева Т.А.: «Маньык кыра буолан бараннар, өссө линия диэни биллэллэрэ...», - диэн күлэр. Элбэх эрээри сүрдээх бэрээдэктээх, сыанаҕа үлэли үөрүйэх дьон курдук түмсөн, сүбэни ылыннан, бастакы тахсар сыаналарыгар сөпкө суоттанан, миэстэлэрин аттаран үнкүүлээбиттериттэн олус диэн үөрэн хайбаата. Өссө даҕаны үүнэ сайда турун диэн баҕа санаатын эттэ.

Иккис күмүтүгэр аны «Сэргэлээх» КЦ «Саас» I Республиканский фестиваль – күрэххэ кытынныбыт. Арай кэлэн көрбүпүт сыанабыт улааппытын, эчи киэнин, отой биһиги «Кыталыкпыт» сыанатыттан икки төгүл улахан, киэнэ эбит. Оҕолор барахсаттар көрдүөргө муста охсон үнкүүлэрин санаатылар уонна харса суох харахтарынан эрэ көрбүт сыаналарыгар ойон тахсан наһаа

сөптөөхтүк тэнийэн туран үнкүүлээн кэбистилэр. Тахсаары турдактарына салайааччыбыт "Сыста турайаахпыт, сыана киэн" диэбитин ылынан, оҕолорбут улаханлык долгуйбакка, артыыс дьон курдук бэйэлэрэ тутатына кыттар сирдэрэ хайдаһын көрөн, сыаналыы охсон, симсэ турбакка бэркэ сөптөөхтүк миэстэлэрин дьаһанан үнкүүлээбиттерэ үөрдэр, салайааччыга улахан көмө буолар. Бу күрэххэ эмиэ лауреат I степени ааты ылан үөрэн-көтөн тарҕастыбыт.

Уһус күмүтүгэр үнкүүһүт оҕолор түмсүүлэрин икки ардыгар «Маяк» диэн Жатай культуура киинигэр тэрilliбит «Танцует детство» республиканский күрэххэ, ким автобуһунан, ким таксинан, бэйэ массыналаахтар судургутук, айманан хаһан даҕаны сылдыбатыра сирбитигэр тийдибит. Чугас эргиттэн, куораттан, кыра детсад саастаахтардан саҕалаан улахан оҕолорго диэри, 27 ансамбыл кыттыгыны ылла. Үөрүйэх дьоннор бастагынан танга охсоот сыанабыт төһө улаханым долгуйа көрдүбүт. Хата наһаа киэнэ суох эбит. Эбиитин тохтобул кэмигэр Айаана Владимировна кыттар сирдэригэр бэлэмни оҕуста. Тахсаары сыана кэтэбэр тураннар, атын кыра кыттааччылар мэниктииллэрин көрөн, ити сыһа гыннылар диэн сэмэли көрөллөр, быһыы, кулисааны отой хамсааты суохтаахпыт, көрөөччүлэргэ көстүбэт курдук туруохтаахпыт диэн ирдэнэр быраабыланы бэркэ биллэллэрэ үөртэ. Түмүк тахсын иннинэ, дүүллүр сүбэ бэрээсдээтэлэ Дмитрий Егорович Артемьев, Вероника Владимировна Слепцова, Юрий Михайлович Федоров, үнкүүнү баһылаабыт дьоннор, салайааччылары кытары аһаҕас кэпсэтиигэ сыһаны-халтыны көннөстөргө сүбэлэри биэрдилэр, сюжетнай үнкүүнү сэнээрлэлэрин эттилэр, тагас-сап өттүгэр улахан суолтаны уурун диэтиллэр.

Толору көстүүлээх буоларга тагас-сап атахтарыттан саҕалаан төбөлөрүгэр тийгэ биригэн буолара, музыка сөпкө таныллыгыта, оҕолор сыанага тутта-хапта сылдыбалара, көрөөччүнү кытта ситимнэрэ улахан оруоллаабын кэпсэтиллэр. Оһону сыана культуратыгар үөрэтин диэн бэлиэтээн эттилэр.

Хас биридии оҕо бэйэтин сахалыы үнкүүтүн -оһуохайы билэр даҕаны, сатыыр даҕаны буолуохтаах, атын дойдуга баран арай бэйэбит туюх хайдах-үнкүүлээххитиэ диэтэх-

тэринэ, кыбыстыгыта суох үөрэ-көтө толороллорун курдук кыһанын, диэн Д.Е. Артемьев чингэтин эттэ.

Ыраах Ньурбаттан оннооһор кэлбиттэр диэн хайбабыл ылан сүргэбит көтөбүлүннэ. Үнкүүбүтүн икки жюри ахтан-хайбаан ааста. "Тагастара-саптара толорука, көстүүтэ, өнгүн дьүөрөлөһиитэ, эчи кынаттара үчүгэйин, киһи хараһын үөрдэр" диэтиллэр. Оҕолорго үнкүү туруорар саамай түбүктээх уонна үлэлээх диэн салайааччылары хайбаатылар, өссө да ситиһи-лэри баһаран түмүктээтилэр.

Оҕолорбут кыра буоланнар дуу, отой долгуйар диэни билбэккэ харса суох кыттан иһэллэрэ наһаа үчүгэй. Салайааччыбыт Анжелика Григорьевна былырын 1 кылаас үөрэнээччилэрин хомуйан, ансамбыл тэрийбитэ. 20 оҕоттон ангардас биһиги Ньурбатааҕы элбэх хайысхалаах гимназия 2 «а» кылааһыттан 14 кыыс дьарыктанар. Быйыл оҕолорбут эрчилибиттэрэ сана иккис сыллара. Чахчы, бачча элбэх кыра оһону бири тэнник хамсаныыга үөрдэтэр, үнкүү туруорар сыраалаах үлэттэн тахсар.

Үнкүү оһону эт-хаан сайдытыгар эрэ буолбакка, бары бири тыһынга кириэн үнкүүлүүргэ, хамаанданан тэнгэ үлэлииргэ, сомоҕолоох доһордуу буоларга, сыһанаттан-халыттан иннибэккэ бэйэлэрэ көрөн сөптөөх быһаарыныыны ыларга, түргэн толкуйга, тутта-хапта сылдыарга, саха омур быһыытынан бэйэлэрин ырыаларын, үнкүүлэрин сыаналыырга, кэрэни кэрэхсиргэ, дьонно сырдыгы бэлэктииргэ үөрдэтэр.

Төрөппүттэр аатарыттан салайааччыбытыгар Анжелика Григорьевнаҕа, тагас-тыһын сүбэлээн-амалаан, тигэн биэрбит «Кыталык» КД иистэһиннэр Фека Ивановаҕа, сөрү-сөп этэрбэстэрибин сүрдээх түргэнник икки күнүнэн бэлэм гыммыт иистэһиннэригэр Мария Булатоваҕа, күрэххэ илдэ барбыт «Кыталык» КД уус-уран салайааччытыгар Айаана Владимировнаҕа барҕа махталытын тиэрдэбит. Кэрэ эйгэни бэлэхтиир түбүктээх үлэбит дьон кэрэхсэбилинэн, дохсон ытыс тыаһынан сыаналана турдуннар.

Биһиги бэйэбит улууспуттан «Күөрэгэй» үнкүүбүтүнэн куорсун анньынан киэнэ эйгэбэ бастагы кыттыгыларбыт маньык үрдүк ситиһи-лэринэн түмүктэммиттэрбиттэн олус диэн үөрдүбүт. Бири дьэиэ кэрэнтэн иккилии оһото сылдыар ыаллар эмиэ бааллар, ол эрэн бары төрөппүттэрим бу көстүүмнэригэр тигиттэттэн, айаннарын төлөбүрдэригэр ингэн турбакка, үп-харчы өттүттэн саллыбакка барытыгар сөбүлэһэргит, салайааччыга, киһи хосунуок, киэнник толкуйдуур айымныылаах үлэтигэр сүдү тирэх буолар. Оһон инникитин өссө даҕаны иллээх, айымныылаах үлэбит түмүгэ оҕолорбут ситиһиилэрэ буолуннар диэн алгыбын, баҕа санаабын тиэрдэбин.

Төрөппүт
Саргылана ИВАНОВА

 Нэһилиэк сонуннара

Чуукаар сэргэх олоһуттан

Муус устар 4 күнүгэр Чуукаар нэһилигэр Ньурба оройуонун нэһиликтэрин аҕа баһылыктарын Сэбиэтин сүбэ мунһаҕа буолла. Нэһиликтэргэ ТОО-тары, НКО-лары регистрациялааһын, быйылгы дьылга үлэ былааннара, сайынгы айылҕа баһаарыттан сэрэхтээх буолуу, ыһахтар тэрээһиннэрин тула кэпсэтии буолла. Оройуоннаағы ыччат хамсааһынның управлениетын салайааччыта Виктория Владимировна уонна культуура департаменын салайааччыта Розалия Тихонова иһитиннэри оһордулар. Бу кэннэ кэлбит ыалдыттар үлэни сыһаналыы сэргэ тутан Ытык Сэттэ Мыраанна алгыстаах хаамыыга сыртылар. Куоначчаанга муус аннынан балыктаатылар.

Муус устар 7 күнүгэр "Национальный чемпионат по робототехнике -Красноярск 5,0" робототехникаҕа чөмпүйэһээккэ "Ымыччаан" оҕо үһүяанын оҕолору Саха сирин 14 бастың хамаандатын иһигэр кириэн, күрэххэ "Дебют" анал ааты ылылар. Кыттыбыт оҕолорго Андрей Владимиров, Иванов Артемна, Степанов Тамерланна, төрөппүттэригэр Мария Александровнаҕа, Ульяна Артемовнаҕа, Наталия Сергеевнаҕа, үһүяаччыларга Сардана Викторовна уонна Евгения Сергеевнаҕа инникитин өссө үрдүк ситиһиилэр.

Эмиэ бу күн Ньурба оройуонун Хангалаһыгар остуол тенниһин тренерынан үлэлээбит Иванов Василий Тимофеевич аатынан остуол тенниһигэр Бүлүү бөлөх оройуоннарыгар региональнай остуол тенниһин күрөһэр Чуукаартан 10 оҕо баран кыттыбытын түмүт, 2006-2009 сыллаах төрүөх уолаттарга Андреев Владимир II миэстэ иһин үрүн көмүс мэтээл, кыргыттарга Данилова Мария III миэстэ иһин баруонса мэтээл хаһаайыттарга буоллулар. Бу күрэххэ транспорһунан хааччыыты төрөппүттэргэ Андрей Андреев, Тимур Яковлевка махталлара улахан.

Антоновкаҕа алын кылаас оҕолорун икки ардыларыгар ытыктылыбыт хайыһар күрөһэр физик Любомир Иннокентьев салайааччылаах бизэ оһолоох хамаанда эстафетаҕа эрэллээхтик II миэстэ буоллулар.

Сунтаарга Сахаттан бастагы ССРС спордун бочуоттаах маастара, бири дойдулаахпыт Петр Еремеевич Алексеев кэрээһингэр ытыктылыбыт хамсаҕай күрөһэр Чуукаартан спортзал дириктэргэ Изабелла Иннокентьева, дыһалта исписэлиһэ Сардана Васильева нэһиликтэн бэрээтэбиитэ быһытынан баран кэллилэр. Күрэххэ II миэстэни ылытыт Айаал Петровка (Марха) «Чуукаар нэһилигэ» МТ аатыттан 50000 солк. бириис туттардылар.

Муус устар 8 күнүгэр «Сэттэ» хампаанһа исписэлиистэрэ кэлэн тутулла туар оскуола акылаатын бетонун хас да чоккатан экспертизаҕа ылылар. Анал экспертиза түмүгэ бу нэдиэлэ бүтүүгэ биллиэ. Оскуола тутуутун улахан матырыйаала таһыллан бүттэ. Хотуолунай тутуутун матырийаала суолу баттаа таһыллан бүттэ.

Муус устар 10 күнүгэр Ньурба оройуонун оскуолаларын спартакиадатын чэрчитинэн "Хайыһар-2024" күөн күрэс буолла. Тэрээһини А.Ф.Алексеев ааты-

нан Чуукаардаағы орто оскуола, оройуоннаағы Үөрэһирии салалтата, Спорт управлениета көбүлээн ыгыттылар. Бу күрэххэ уопсайа 102 оҕо, 16 тренер кытынна. Түмүккэ улахан оскуолаларга Марха - I, Антоновка - II, Ньурбатаағы техлицей III миэстэ буоллулар.

Кыра оскуолаарга Хатыы - I, Чуукаар - II, Дьаархан III миэстэлэри ылылар.

Дьэиэ кэрэгинэн сүүрүүгэ Чуукаартан Раиса, Аркадий Семёновтар бастаатылар, Дьаархантан Алена, Василий Ноговиннар - II, Виктория, Святослав Васильевтар III миэстэ буоллулар.

Кэлбит тренердэр сүбэ мунһахтарыгар инникитин да хайыһар күрөһэ Чуукаарга, кэрэ көстүлээх Ытык Мыраан анныгар буоларыгар санааларын этиндилэр. Тэллибит трассаны өссө төгүл сыһын көрдүлэр.

Күрэххэ бириистэринэн спонсордаабыт нэһилиэк баһылыктарыгар, тэрилтэлэргэ уонна биридиэлээн дьонго, ону таһынан миэстэтигэр ити аһынан хааччыыты кулууп кэллэктиибигэр, тэрээһин буолар былаһаакатын, автостоянка миэстэтин астаран ыраастаабыт тыраахтырдаах Васильев Н.В. тэрийээччилэр махталларын тиэрдэллэр.

Эрдэттэн эрэннэриллибит тарированнай көрүүчэй - 7 тонна бензин, 4 тонна сэлээркэ Чуукаарга кэллэ.

Быйыл олохтоох ветеринария дьэитигэр улахан өрөмүөн оһоһуолуу уонна киин иттиигэ холбонуохтара. Манна наадалаах матырийааллары Ньурбаттан тийгэн аҕалыт Федоров Е.П. махталларын тиэрдэллэр. Матырийаал тийгитин ороскуотун олохтоох дыһалта уйуонна.

Ветеринария салайааччыта Алексеева Н.С. иһитиннэрибинэн, билингни туругунан нэһиликтэ 120 ынах, 10 биз төрөөтүлэр.

Муус устар 11 күнүгэр оройуоннаағы оҕо спартакиадатын чэрчитинэн Ньурбаҕа бытыллыбыт мас тардыһытын күрөһэр бэйэлэрин ыйааһынарыгар Львова Василиса (9 кыл.) - I, Степанов Леонид (10 кыл.) - II, Васильев Эльман (9 кыл.) III бириистээх миэстэлэргэ тигистилэр.

Муус устар 12 күнүгэр Хангалас нэһилигэр оройуоннаағы спартакиада чэрчитинэн буулданыан ытыгы күрөһэр Чуукаартан 4 ытааччы кыттыгыны ылытытын түмүгэр 8 улахан нэһиликтэр истрэигэр 5 миэстэ буоллулар.

Муус устар 13 күнүгэр оройуон киин балыһатыттан флюорографияҕа түһэрэр биригээдэ тахсан олохтоох балыһаҕа үлэлээтэ. Нэһиликтэннэттэн барыта 180 киһи сыртыта.

Почта, АТС дьэилэрэ аварийнай туруктаағынан сибээстээн, почта дыһалта дьэитигэр бастагы хоско көстө.

Муус устар 14 күнүгэр Ньурба оройуонун үөрэһиригэр тэрилтэлэрин үлэһиттерин спартакиадатын иһитинэн буолбут дуобат күрөһэр А.Ф.Алексеев аатынан Чуукаар орто оскуолатын хамаандата II миэстэ буолла. Оскуола чийин көмүскээтиллэр Данилова А.Н., Николаев В.В., Степанов А.И.

«Чуукаар нэһилигэ» МТ пресс киинэ

Редакция почтата

Ис сүрэхтэн көмө

Ааспыт үйэ оҕолоро бары даҕаны Аркадий Гайдар «Тимур уонна кини хамаандата» диэн кинигэни ааҕан улааппыт уонна кинини холобур онгостор этибит. Ол сиринэн бу соторутаабыта Нурба техлиссийин интэринээтин оҕолоро «Киин» түөлбэ ытык кинигэ Тотонова Валентина Петровнага тимуровскай тахсы онорон, дьизэтин тулатынаабы уонна тиэргэнин хаарын таһан кэбистилэр. Оҕо - оҕо курдук быһыгар мэниктээн ыла-ыла да буоллар, бары саба түһэн бүтэрдилэр. Тыа оҕолоро буолан бүгүрүлэрэ, сатабыллара сүрдээх. Таарыччы эттэххэ, лиссий интэринээтигэр бэһис кыластан уон биирис кылааска диэри Нурба улуунун араас нэһиликтэригэр, Дьокуускай куораттан тийэ бааллар. Оҕолор араас иитиллээх, араас эйгэтэн сылдьар даҕаны буоллаллар, бары биир ыал оҕотун курдук эйэ дэмнээхтик, өйөһөн-өйдө-

һөн ололорлор, үөрэнэллэр. Үөрэхтэригэр бары үчүгэйдэр.

Отут сыл иһигэр аңардас интэринээтэн лиссийи уон үс оҕо мэтээлинэн бүтэрэн, биэс оҕо лиссийи президентинэн талыллан үлэлээн, үөрэнэн табыстылар. Оҕолору үлэҕэ көбүлээн илдьэ сырыттыбыт Михайлова Лидия Игнатьевна уонна мин. Үөрэн-махтанан туран, Валентина Петровна оҕолору миннигэс кэмпизинэн, бичиэннэнэн күндүлээн ыталаата. Онон икки өттүттэн астынан тарҕастылар.

Аныгы дьалхааннаах кэмгэ оҕону батыһыннара сылдьан бэйэн холобургуна үлэнэн иити умнуулан, сэмэлийэн иһэр дуу диэхпин баҕарабын. Эн оҕо сүүстэ даҕаны лэбэйдээ, ону баҕар долоҕойугар тохтоу да суоҕун сөп, ол оннугар бэйэтэ көлөһүнэ тохтон биридэ үтүө дьыаланы онордобуна, дьон истин-иһирэх тыллаах махталын ылаһына - ол кини өйүгэр ингэн хаалыан сөп. Оҕо үлэлии үөрэнэрин туһунан этэ да барбаккын. Аны биир өттүнэн, кэлэктип манньк бары биригэ тутуһан уопсай дьыаланы онороро түмсүүлэх буоларыгар көмөлөөх. Дьинэ кыаммат кырдыаҕас дьонго көмөлөөһү - оҕо аһыныгас, амарах буола улаатарыгар, кэнникитин улаатан да баран үтүө санааны тутуһа сылдьарыгар туһалаах.

Розалия ЛАЗАРЕВА,
Нурба

Конкурс

Команда Антоновской школы вошла в десятку лучших в республике

В Якутске 2-5 апреля с.г. прошел IV региональный этап Всероссийского конкурса «Директор года-2024».

Конкурс проводился в целях выявления, поддержки и поощрения эффектив-

тивных руководителей, управленческих команд общеобразовательных организаций РС(Я), распространения опыта, повышения профессионального мастерства и развития среды профессионального общения, формирования и совершенствования экспертного сообщества, привлечения внимания общественности к социально значимым проектам в области образования, демонстрации ресурсов и достижений системы образования.

Всего в региональном этапе конкурса принимали участие 27 управленческих команд со всей республики, в том числе и команды Нюрбинского района. Представили наш район Антоновская и Чаппандинская школы: директор Антоновской средней общеобразовательной школы имени Н.Н.Чусовского Федоров Данил Александрович, Иванов Алексей Григо-

рьевич - учитель информатики, Кучуров Николай Егорович - педагог дополнительного образования, директор Чаппандинской школы имени С.П. Алексеева-Боосут Алексеев Юрий Валерьевич, Андросова Нюргуяна Альбертовна - учитель математики, Павлова Олеся Святославовна - учитель английского языка.

Конкурс состоял из нескольких этапов и заданий: «Профессиональный уровень» - этап, где конкурсанты выполняли тестирование на знание федеральных законов, законодательных актов, вопросов администрирования образования, психологии, педагогики и методики; «Формула успеха», где каждый конкурсант выступал с ранее подготовленным докладом о своей работе и команде; «Мастер-класс»; «Стратегическое решение» - разработка управленческими командами проектов для учреждений соперников-конкурсантов.

На протяжении 2 конкурсных дней управленческие команды не только проходили этапы конкурса, но и посещали интересные мастер-классы. Команды делились опытом работы, напитывались новыми идеями. Каждая команда приехала на конкурс со своей группой поддержки, что имело огромное значение. Команда Антоновской школы прошла первый тур конкурса и вошла в лучшую десятку республики, стала лауреатом конкурса и получила имя «Лучшей управленческой команды».

Пресс-центр Антоновской школы

Күрэс

Сааһы көрсөр тэрээһингэ, "Күөх Боллох уйгута" ини-бии чөмпүйүөн булчуттар Валентин, Василий Ивановтар ааттарыгар «Күөх Боллох уйгута» диэн оройуоннаабы куйуур күрэхэ муус устар 13 к. Дьаарханна бэрт сэргэх, сааскылы чаҕылхай тэрээһин буолан ааста. Ол курдук, Уулаах күөл үрдүгэр сарсыардаттан араас өгнөөх былаахтар тэлибирээтилэр, хаара киэнник күрдүлээн, кутаа уотун буруота унаарыйан, сахалы ырыалар музыкалара дуорайда. Бу Дьаархаттар "Сандал Сааһы уруйдуовун!" диэн тэрээһиннэрэ, ону тэнгэ Арасыйаҕа Дьизэ кэргэн, СӨ Оҕо саас сылларын чэрчитинэн төрдүс төгүлүн ытыллар ини-бии чемпион булчуттар Валентин, Василий Ивановтар ааттарынан оройуоннаабы эр киһи уонна уол оҕо куйуурдааһынын күрэхэ буолар күнэ. Сорсуннаах булчуттар - ини-бии Ивановтар үтүө ааттара үйэтитиллэригэр манньк тэрээһиннэр буолаллара кэрэхсэллээх. Ону тэнгэ

Саха баарын тухары төрүт дьарыгын өрө тутар

саха омугун төрүт дьарыгын - бултааһыны, балыктааһыны уол оҕо уһуу, инэри күүс быһытынан тэриллэрэ эмиэ олус үчүгэй.

Күрэс тэрийээччилэрэ - «Дьаархан нэһилиэгэ МТ», Дора Самуиловна Жиркова аатынан спорт уонна норуот айымньытын киинэ.

Күрэс бириистэрин спонсордаатылар: Нурба оройуонун аҕа баһылыга Алексей Михайлович Иннокентьев; Нурба

куоратын баһылыга Геннадий Васильевич Игнатьев; «Тайга» маҕаһыын; «Сата» маҕаһыын; «Аврора» маҕаһыын; «Уют» маҕаһыын; ИП Николаев Савва Константинович; ИП Васильев Альберт Иванович; «Ыраас уу» - ИП Харламов Валерий Михайлович; «Маяк» маҕаһыын - ИП Андреев Александр Николаевич; Хаачахтамыт эппиэтинэстээх «Саһарҕа» тэрилтэ; СХПК «Дьулуур»; ИП Васильев Александр Иванович; ИП Фе-

доров Альберт Иннокентьевич; Федоров Александр Николаевич КФХ; Федоров Спартак Семенович КФХ; ОдьКХ Дьаарханнаабы учаастага; «Крепез» маҕаһыын - ИП Антонов Петр Иванович; «Планета» маҕаһыын - ИП Жарханскай Иван Ефремович; «Профи» маҕаһыын - ИП Васильев Эдуард Альбертович; ИП Ноттосов Алексей Макарович; «Пятерка» маҕаһыын; «Штурм» маҕаһыын - Муксунов Василий Саввич; «1000 мелочей» маҕаһыын - ИП Бургарт Светлана Геннадьевна; Нурба оройуонун ГУП ЖКХ дириэктэрэ Тихонов Алексей Степанович; «КАВ Мебель» маҕаһыын; кадровай булчут Аланаев Михаил Егорович оҕолоро уонна Евдокия, Анастас Аланаевтар дьизэ кэргэннэрэ; Дьаархан нэһилиэгин аҕаларын түмсүүтэ; Анна, Владимир Григорьевтар дьизэ кэргэннэрэ; "Дьаархан нэһилиэгэ" МТ; Д.С. Жиркова аатынан СуОНАК; В.Н. Иванов аатынан Дьаархан орто оскуолата; быраатты чөмпүйүөн бучуттар Василий, Валентин Ивановтар оҕолоро Иванова Маргарита Васильевна, Иванов Валерьян Валентинович.

Күрэс түһүмэхтэрэ: ойбон алларыта; тонуу хаарынан сүүрүү; түөрэх быраҕы; эста-

фета; "Элбэх балык".

Күрэс кыайыылаахтара: 9 миэстэ - Күндээдэ хамаандата (Мачанов Василий, Дьулус Андреевич); 8 миэстэ - Дьаархан 2 хамаандата (Иванов Иван, Тимофеев Алексей); 7 миэстэ - Антоновка хамаандата (Петров Иван, Айаан Иванович); 6 миэстэ - Сунтаартан Сизэй хамаандата (Корнилов Степан, Гром Степанович); 5 миэстэ - Дьаархан 1 хамаандата (Васильев Вячеслав, Никита Вячеславович); 4 миэстэ - Дьиикимдэ хамаандата (Лукинов Степан, Николаев Вячеслав); 3 миэстэ - Дьаархан 3 хамаандата (Григорьев Семен, Степанов Александр); 2 миэстэ - Өгөлдөө хамаандата (Николаев Руслан, Григорьев Антон); 1 миэстэ - Маар хамаандата (Данилов Проконий, Самсонов Айсизэн).

"Уол оҕо төрөөтөбүнэ суор үөрэр" диэн этии сахаларга былыр былыргаттан булчут удьуордаахпыт, ол удьуорбут утумнанан, умнуллубакка саха баарын тухары салҕана туруовун бигэргэтэр. Манньк тэрээһиннэр буоланнар олук буола турдуннар.

ТЕРЕНТЬЕВА
Линаида Христофоровна,
Дьаарханнаабы
Хартасова-Тереньева
Христина Ильинична
аатынан куукула норуодунай
тыйаатырын режиссера,
СӨ културуатын туйгуна

Ааспыт үйэ дуораана

Ожоньору ааспыт үйэ 50-с сылларыттан билэбин. Сэри кэмигэр үрэх баһа сиргэ бултаан-алтаан, Улахан Күөл диэн түбүгэ тахсан олорбут. Онно олорон, 80-ча саастаах киһи, эдэр кыыс-дыахтары ойох ылан, үс оҕону төрөппүт. Кэргэнин аата Даарыйа диэн, киниттэн улахана Николайы - 1950 сыллаахха, Шураны - 1954 сыллаахха, Володяны 1956 сыллаахха төрөтөлөөбүт. Эрдэтээни кэргэнттэн уола ити кэмгэ бэйэтэ ыал эһэтэ. Сэрииттэн эргиллэн кэлбит Тимофей Илларионович Степанов Нурба олохсуйбута, мин саасты кыһа ити эһэтигэр иитилибитэ, уола Революий - Максимов Алексейга (Күүстээх Олүөс).

Архыып докумуоннара туолуулларынан, Дарымыан 1870 сыллаахха төрөөбүт, кыра уола Володя этеринэн, 1971 сыллаахха өлбүт. Норуокка биллэр аата - Чылбыах, бу аагынан итибэтигэр ааттыылара. Эдэригэр уол оҕотун чоочойдооҕо үһү, дэлэҕэ даҕаны Донской кулуба ылгын уола эбит. Ожоньору кытта кэпсэтэр эһим, онно колхуоска үлэлээн тугу да аахсыбаккын, оттон баайдарга үлэлээтэххинэ, хардатын сөһүнэн хаамтаран ыларым, холобур, Донской кулуба бу ходоһаттан баччаны оҕустаххына диэн кээмэйдээн биэрбитин, аҕыйах күн охсон кэбиһэбин, күһүн талбыт

Мин 1935 с. Нурба оройуонун 1 Дьаархан нэһилиэгэр дыадыангы кэргэнгэ төрөөбүтүм. Дьоннорум эрдэ өлөннөр 1 Дьаархан 4 кылаастаах оскуоланын эрэ бүтэрибитим. Мин олохпор бэлиэ-кэрдийэ кэмимэн аан маннай үлэһит буолан улааппыт тэрилтэбинэн «Холбос» Нурбатааҕы хара саһылы иитэр фермата буолар. Онно мин 1950 сылтан 1973 сылга диэри, ол эбэтэр 23 сыл устата бу тэрилтэҕэ үлэлэбим. Кылгастык бу тэрилтэ туһунан билиһиннэрэр буоллахха, манньк.

«Холбос» Нурбатааҕы кырымахтаах хара саһылы иитэр фермата 1948 с. от ыйыгар тэриллибитэ. Онно аан маннай 100 төрүүр ийэ саһылы аҕалбыттара. Онтон сыһыа эбэн 250 төрүүр ийэ саһылламмыта. Ити 1950-60 сылларга этэ. 1961 сылга бу фермаҕа эбии 100 төрүүр күөх кырса аҕалылыбыта. Ортотунан биир ийэ саһылтан 3,6 - 4,2 оҕону, онтон күөх кырсаһтан биир ийэттэн 8,0 - 10,0 оҕо ыллалара. Манньк улахан хаһаайыстыбаны барытаахтык үлэлиир гынарга ордук чэпчэки сыаналаах аһылыгынан аһатар себестоимоны чэпчэтии наада буолбута. Ол инниттэн бэйэтин иһиттэн кыһыннары-сайыннары балыксыттар бригадаларын тэрийий буолбута. Онно мин эмиэ 20-чэ сыл балыксытынан үлэлэбим. Сайын өрүскэ балык элбэх буолара, ол курдук мунгутаан биһиги Биллээх үрүөһүр тахсыбыт күстэх балыгы биридэ түһэрэн 5 тоннаны ылбыттаахпыт. Онтон атын кэмнэргэ

Аҕыс уон сааһыгар аҕа буолбут Дарымыан олохтоттан

баайтаһын бургунаспын ылан идэһэлэнэбин. Баайдар баттыгастаахтар диэн - сымыйа. Билингчи былаас баар - баттыгастаах. Уонна ахтара: "Мин үлэннэхтэрим - Лыкыйык уола Тимэппий, Сүүнэ Сөдүөт кулубаҕа мэлдьи ытыс үрдүгүр сылдыбыттара, ол курдук Тимэппий сытыы, сылбырға, олус түргэн туттунуулаах, бэйэтин кыанар киһи буолан, ыспыраанныгы икки ат көлүллүбүт сыарҕатыгар олордон таскайдаһынҥа буоһуһат онороллоро. Аттат мэлдьи мунгутуур кыахтарынан айанныахтаахтар, тохтоон атын атынан солбуйар сатаммат, Тимэппий сүүрдүбүтүнэн иһэн мөлтөөбүт ол солбуйа охсор эбит. Оттон Сүүнэ Сөдүөт кулуба бастың от охсооччута эбит. Киһиэхэ да иннин биэрбэтэх. Эмис Элгээнгэ күүлэй тэрийдэҕинэ, үгэс курдук, Сөдүөт күнүүрү үһү. Дарымыан кэриэһин «Сөдүөтүм таһыгар таһаараарын» диэн Маарга көмтөрбүт этэ.

Малдыаҕар баайдара Бодойбо эргинэ баралларыгар Дарымыаны былдыаһыгынан илдэ бараллар эбит. Биридэ Мөрүөнэп диэн киһиэхэ күүскөмө буолаары тайҕаласпыт. Тайҕалыыр суолга араас бы-

һылааннарга түбэхэр буолан, дьон чулуутун илдэ бараллара. Ол курдук биир сибиэ-бийэҕэ тойонугар биир киһи араһаҕа, батыһа сылдьан, суохурҕанар эбит. Дарымыан кипшииччэ аҕаарын кэннигэр кисти тутан үндээрдэн сылдыбыт. Тойоно кыыс буолан: «Ити киһи ат көрдүүр, онон утуһу-бутун кэннэ түүн барыаһыт, бэлэмнэн». Түүн туран, биир сибиэбийэни нөңүөлээн, куппуттар. «Ити Эһэ Харах Испирдиэнкэ - тайҕа ороспуйа», - диэбит. Дарымыан: «Дьэ, мин кэтэҕин утутардаах эһим», - диэбитэ.

Ожоньор ити кэпсээннэри 1960 сыллардаахха Маар ферматыгар олодохуна итибитим. Бастакы курсу бүтэрэн баран, Манчаары туһунан тугу билэрин ыйытталаспытым. Кини 90 саастаах эбит, 70-уттан тахсытыт көрүңнээҕэ. Миигитэн куорат олохун туһунан туһулаһан баран: «Ити кырдьк дуо, куоракка нууччалар саһалары кырыбыллар диэн? Тоҕо бэрдэй, оттон тайҕаҕа сылдьан аҕыйах буолан биһиги, саһалар, олорор сирдэригэр киирэн сынныгыталаан тахсар этибит, нууччаны кэбирэх курдук са-

ныбын».

1950 сыллар ортолоругар Кутаҕа от тизйээччинэн үлэлээбитэ. Биир өрөбүлбэр ийэбэр Кутаҕа кэлбиппэр, кэпсээн буолла, "Дарымыан нууччаны өлөрө сыста", "Ол хайдах?" Кутаҕан Суханов диэн Энээрдкэ 2 атынан таһаҕас таһааччы, кыбыһттан аттарыгар от ылан быраҕан турарыгар ожоньор мас атырдыаһынан сууралаан төттөрү илтэрбит. Уонна этэр үһү: «Оппун төннөрбөтөҕө буоллар, иһин буккуйуом хааллаҕа», салаа да оту туора тугу суохтааһын билэр буоллаҕа.

Өссө биир түбэлтэ: ожоньор Тэңкэҕэ олодохуна, таайым Көстөкүүн ийэ кыһа өлбүтүн истэн баран: «Ол Көстөкүүн наһаа сыыкаары буолуо диэн бэйэтэ дыһайыта буолуо», - диэбит сураһын истэн ожоньор тахсан: «Тоҕо ону-маны саһараһын?». Ожоньоро: «Көстөкүүн, ол мин кырдькын инньэ диэбитим буолуо дуо? Чахчы буоллаһына, дьэ, куһаҕан эбит».

Түмүкпэр, Ыһыттаахха эргэ дьиэни атылаһан олорбуттара, уола Ньюкулай хос тардыһахтаах этэ. Ньюкулай мин күтүөппэр Куприянов Василийга үлэни үлэнэн төлөһөргө кэп-

сэтиллээх эбиттэр. Василий тойоно Акимович көңүллээбэккэ, мин тутуспутум. Кыһылбалыын түннүгүн анныгар тизри-дидит этилэр, мин холлоһоһун бүтэрсибитим. Күнүс чэйбитин иһэ олодохпугуна Агафон киһиэбин ылан, холуочук соһус киирэн, сытар дьоннорго аттыгар олорон кэпсэттэ, ожоньоро «араһа турбат буоллум быһылаах» диэбитигэр: «Сөп-сөп, турума-турума, сөп буолуо!» Онуоха Ньюкулай: «Тугун сүрэй! Киһи аҕатын!» - диэн хаалла. Агафон тахсан барда.

Ити түбэлтэ иннинэ, Тэңкэҕэ олодохторуна, Агафон Мишата кинилэргэ киирэн оҕолордуун оонньоон айдарытытыгар, ожоньор буотталабыт. Миша таһырдыаттан миинньик талаһын сулбурутан ожоньору таһыйбыт. «Кырдьар кырыыс диэн бу буоллаҕа, биэстээх оҕо таһыйда», - диэн мунгун ытаабыт.

Араас ыарахан үлэни кырдьар саһыгар көрсүбүт киһи сүүс ордугуна биир саһын туолан өбүгэлэригэр аттаммыта сэдэх түбэлтэ буолуохтаах.

Н.Д. ДАНИЛОВ,
Малдыаҕартан харыс да халбарыйбатах төрүт олохтоох,
86 саастаах ожоньор
27.02.2024 Дьокуускай к.

Биллээх — дьолум уйата

биридии-иккилии тоннаны сэдэхтик ыларбыт. Оттон күһүңү мунҕаҕа саамай элбэҕи бу Дьаппыда унуор турар Улахан Күөлтэн 10 тонна собону биридэ түһэрэн ылан турардаахпыт. 14-15 сыл устата бу биһиги эбэ-бидигэр, Дьөңкүүдэҕэ, кыһын мунҕалыырбыт. Балыксыт буолууга уонна сэбин онорууга сэри дьылларыттан билибит мунҕаһыт Лев Дмитриевич Антонов үөрөппитэ.

Оччолорго зверофермаҕа элбэх эдэр ыччат уонна ыаллар көһөн кэлэн олохсуйбуттара. Олус иллээхтик олорор этибит. Ордук элбэх сыл идэтибит зоотехник Таюрская Татьяна Николаевна үлэлээбитэ. Кини кытаанах ирдэбиллээгинэн, билэринэн-көрөрүнэн атыттартан уһулуучу ордуга.

Саһыл фермата тэриллээбиттэн элбэх директордар үлэлээбиттэрэ. Ол курдук аан бастаан 1948 с. нуучча киһитэ Толмачев, саха Михайлов диэннэр 1950 сыллаахха диэри үлэлээбиттэрэ. Онтон мин кэлбитим кэннэ Посельский П.В., Вахрамеев П.П., Васильев И.В., Амбросьев П.В., Алексеев Г.Г., Федоров Е.Д., Дмитриев Н.П., Стрекаловский Н.П. үлэлээбиттэрэ. Бу үлэлээбит директордартан Вахрамеев Петр Петрович ураты ирдэбиллээгин бэлиэтиибин. Ол курдук кини сарсыарда аһаабакка эрэ 7 чаас саһана бары объёгы кэрийэн кэлэн, 9 чаас буолуо 10 мүнүүтэ

иннинэ контораҕа кэлэрэ уонна контора үлэһиттэрэ, рабочайдара төһө хойутаабыттарын табельга суруйан иһэрэ уонна кытаанахтык ыйытара...

Мин идэбинэн хара үлэҕэ эриллэн үөскээбитим. Олортон идэм тобуллан атыттаран чорбойо үлэлээбит үлэбинэн этиэхпин сөп, аан бастаан, хайтар эрбиинэн бэрэбинэни эрбэһин, мунҕаҕа мууһу анныы, балыктааһын уонна саһыл сүлүүтэ этилэр. Оччолорго биридэ үлэлээбит табаарыһым Федоров Иван Ивановичтын саһыл сүлүүтүгэр республикаҕа тийэ биллибиппит. Ол курдук биир күн биридии бэйэбит 60-70 — нуу саһылы сүлэн, сылаан правилкаҕа тирирдэрбит. Кыыл тириитин таһаастаһынҥа уһулуччу үрдүк хаачыстыбаны ситиһэрбит иһин 1962 с. Уус-Алдан оройуонун кыыл иитэр ферматыгар саһыл сүлүүтүн саһана ыгтаннар саһыл сүлэр дьону үөрөппиттэрэ. Бу фермаҕа 1960 сыллар кэннилэригэр 1600-1700 кыыл тириитэ сүлүлэн, ыраастанан, сууйулан Иркутский базатыгар ытыллары.

Звероферма өрүс үрдүгэр Биллээх уонна Мыччардаан үрэхтэрин ыккардыгар баар буолан, олус кэрэ үчүгэй айылҕалаах сиргэ турбута. Манна мин аан бастаан дьолбун булан Нехорукова Ксенияны 1951 сыллаахха кэргэн ылбытым. Бу сиргэ саас, күһүн хаайтары саһана Маар дэриэбинэтин

кытта сибээспит суох буолан эрдэйдэнэрбит. Биһиги оҕолорбут Зоя, Рая, Сергей, Андрей, Вася, Таня уонна Афоня Биллээххэ төрөөбүттэрэ. Оччолорго оҕолорбут Маарга ыалга дьыллэн оркуулаҕа үөрэнэллэрэ. Өрөбүллэригэр дьыллэригэр баралларыгар-кэлэллэригэр эрдэйдэнэр этилэр, үксүн сатыы сылдылалара. Ол да буоллар бари Биллээххэ төрөөн улаатаннар бу дойдуну олус таптырбыт.

1973 с. звероферма рентабельнайа суоһунан ликвидацияҕа баран, үгүс ыаллар Маар бөһүөлөгүр көһөн тахсыбыппыт.

Мин зверофермаҕа үлэлий сылларбар үчүгэй үлэлээхтэр ахсааннарыгар сылдыарым. Ол да сизэринэн мин 1963 сыллаахха ССКП филиэнинэн талылыбытым, респотребсоюз, звероферма администрациятын элбэх почетнай грамоталарынан, В.И.Ленин 100 саһа туолуутун чизэнигэр юбилейнай медальнан наһараадаламмытым. Итини мин биир тэрилтэҕэ уһундук үлэлээн үлэҕэ активнай сыһыаммынан ситиспитим.

1973 сылтан бу билингэ диэри Ленинскэй мясокомбинат 1 Хаһаластааһы эти тутар пуунугар приемщигынан үлэлиибин. Бу үлэбэр эмиэ күүһүм кыайарынан үчүгэйдик үлэлий сылдыабын. Бу нэһилиэккэ тахсыахпыттан нэһилиэк общественай олоһор активнайдык кыттабын. 4 сыл партиянай тэ-

рилтэ секретарынан, 7 созывка нэһилиэк советын депутатынан үлэлээтим уонна үлэлий сылдыабын. Билигин кэргэним пенсияҕа тахсан сиэन्नэрин көрөр, ол курдук 7 сиэन्नээхпин. Улахан кыыс Зоя клубка, Рая СПТУ-га, Сергей СПТУ-га үлэлиилэр. Андрей Белоруссияҕа Могилев куоракка ППТУ-га үөрэнэр, Вася эмиэ Могилев куоракка институтка машиностроение факультетын 1 курсун бүтэрэн баран Советская Армияҕа сулуспалы сылдыар, тустууга ССРС спордун мастерыгар кандидат, Таня Бүлүү куоратыгар педучилищеҕа үөрэнэр, саамай кыра уолбут Афоня 7 кылааска үөрэнэр, үөрэҕэр үчүгэй.

Мин билингчи сайдыылаах олохо олорбут, үлэлээбит киһи, бу оҕолорум барылары үлэҕэ, үөрэххэ уонна киһи быһытынан үчүгэй хаачыстыбалаах дьон буолалларыгар саарбаҕалааппын.

Өссө билигин киһи уһундук олорон үлэлиэн-хамсыан баһарар, ол курдук олохпут балысханньк сайдар, үүнэр, кизркэйэр, биһиги партияҕы ырааһы өтө көрүүгэ партия XXVII съезинэн бигэргэтиллиэ.

Ахтыһыны суруйда Ленинскэй оройуон, Түмүк нэһилиэтин олохтооҕо СЕМЕНОВ Василий Афанасевич.
Маар сэлэинньэтэ, 1986 сыл

Бэчээккэ тиһэн ыттыта Маардааһы библиотека үлэһитэ Варвара Самсонова, «Звероферма Биллээх» проегы тэрийээччи.
Билсэр тел. 89679254864

 Пааматынныктар Аан дойдутаагы Күннэрэ

Антоновка сэргэлэрэ тугу кэпсииллэрий?

Муус устар 18 күнэ - аан дойдуга пааматынныктар уонна историческай сирдэр күннэрэ. Саха киһитигэр сүдү суолталаах бэлиэ - сэргэ. Уруккута ордук ат баайарга, сири-уоту бэлиэтииргэ, үөһээ дойдуттан арчылыыр өйдөбүллээх буолар буоллабына, сэбиэскэй кэмтэн бэтэрээ итиннэ эбии араас тэрэһиннэргэ, бэлиэ даталарга анаан туруоруллар буолбут.

Антоновка дэриэбинэ да иһинэн, муниципальной тэриллии территориятыгар да араас ис хоһоонноох сэргэ үгүс. Нэһилиэк иһинээҕи сэргэлэр тугу кэпсииллэрий? Спортзал, "Ромашка" уһуяан, эргэ оскуола, кулууп тизэргэннэригэр уонна пааркага бааллары кэрийэн көрдүбүт.

Пааркага төрт сэргэ турар. Суруктара: "Кыайыы 65 / Антоновка 175", "70 лет Октября", "Джикимда 87 / 30", "ВЛКСМ". Атына өйдөнөр буоллабына, тоҕо Антоновка сиригэр Дьикимдэ туһунан кэлбитий диэннэ "Нурба" сопхуос 30 сылыгар анаан отделение туруорбут диэн сабаҕалыахха сөп. Сопхуос 1957 с. төрүттэмтигэн аахтаха.

Спортзал таһыгар биер сэргэ баар. Буойун, оһуо-

кайды сылдыар дьон уруһуйдаах. Суруга "1941-1945". Бу уруккута ыһах ыһыллар, стадион сирэ. Кыайыыга анаан турбут сэргэ буолара чопчу биллэр. Ол эрэн сыла суох.

"Ромашка" уһуяан ус куорпуна икки сиринэн турар. Биер эбийиэк урукку начаалынай оскуола тизэргэннэригэр - биэс сэргэ, иккиһэ - урукку "Биһик" уһуяан таһыгар икки сэргэ. Онон ис хоһоонно маннык: "1989 с.", "13 / 1980 / 110 / 50", "АСШ 1983 XVI Вып.", "АСШ 1986 XIX ВЫПУСК", биерэ суруга суох. Икки атына, уһуяан киэнэ буолан, үрдүктэрэ кыра соҕус, ат төбөтө уонна чороон бэлиэлээх. Оҕолорго көрдөрөр, үөрэтэр буолара өй-

дөнөр.

Эргэ оскуола таһыгар икки сэргэ турар. Суруктара: "АСШ I ВЫПУСК 1968-1993", "22 ВЫПУСК 1984-1994". Манна ааҕан таһаардахха, оскуоланы бүтэрбиттэрэ үбүлүйдээх сылларыгар туруорбуттар диэн буолар, 25 уонна 10 сылларыгар.

Онтон кулууп тизэргэннэригэр араас оһуордаах суруга суох сэргэ баар. Манна түмэл оннугар уруккута балаҕан баара. Ону кытары биергэ баар буолбута дуу? Өссө манна сэргэ быһыылаах үрдүк пааматыннык баар. Суруга кэпсииринэн, Саха АССР 60, Саха Сирэ Арасыйыага кирибитэ 350, "Нурба" сопхуос 25 сылларыгар анаммыт. Ол аата 1982 с. онгоһуллубут. Биер олохтоохтор күннэтэ көрөр сэргэлэрэ Антоновкага кириригэ, Илья Теленков скверыгар "Добро пожаловать" диэн суруктаах "Нурба" сопхуос улахан пааматыннык баар.

Ити курдук сэргэлэр олус элбэҕи кэпсииллэр, араас оһуордара сөхтөрөллөр, урукку кэмнэргэ төнүннэрэллэр, историяны харайаллар. Ону тэнэ төһө да кэм аастар бу күнгэ диэри сири-уоту арчылыыр күүстэрэ билгин да баар диэн санаа сүппэт.

Октябрьскай нэһилиэк дьаһалтатын пресс-киинэ

Астрологический прогноз на 22-28 апреля

ОВЕН (21.03-20.04).

Ваши планы начнут постепенно реализовываться. Обратите свое внимание на дом и семью - вот где вас будет ожидать истинное счастье и успех. В конце недели не переоцените свои силы и возможности. В выходные больше времени посвятите отдыху.

ТЕЛЕЦ (21.04-21.05).

Эта неделя может оказаться на редкость продуктивной и спокойной. Вы можете многого добиться в финансовом направлении. В воскресенье вам не стоит вносить в атмосферу семьи хаос и суету.

БЛИЗНЕЦЫ (22.05-21.06).

На этой неделе возможны непростые ситуации. Вероятна финансовая зависимость от партнера. Наилучшей схемой действий будет их спонтанность. Помните претензии близких людей, ведь они желают вам только добра.

РАК (22.06-23.07).

На этой неделе вам будет тяжело от активной деятельности. В середине недели вы будете испытывать острую потребность в помощи. Если ее вам предложат - примите ее с благодарностью. В выходные - не поддавайтесь на провокации.

ЛЕВ (24.07-23.08).

На работе успех может сопутствовать вам, если вы не будете размениваться по мелочам. Планы на середину недели могут измениться из-за проблем в семье. Выходные проведите в комфортной обстановке, избегая ненужных контактов.

ДЕВА (24.08-23.09).

На работе в этот день могут возникнуть внезапные проблемы. Во взаимоотношениях с начальством соблюдайте осторожность. Ближе к концу недели возможно пополнение финансов. Выходные будут на редкость напряженными.

ВЕСЫ (24.09-23.10).

Благоприятное время для воплощения в жизнь планов и идей. На работе проявите активность - партнеры вас поддержат, друзья смогут оказать вам материальную поддержку. Выходные - удачное время для поездок и путешествий.

СКОРПИОН (24.10-22.11).

Не начинайте действовать, не определитесь с целями, иначе время и силы будут потрачены впустую. Можете рассчитывать на помощь и здравые советы друзей. Выходные, скорее всего, окажутся тихими и спокойными.

СТРЕЛЕЦ (23.11-21.12).

Неделя чрезвычайно благоприятна для творческих занятий, требующих уединения. Сейчас вы на гребне финансовой волны, но не забывайте помогать другим. Найдите время для своих близких.

КОЗЕРОГ (22.12-20.01).

Для достижения максимальной успешности в бизнесе вам понадобятся сосредоточенность и уверенность в собственных силах и финансах. Неофициальные встречи в субботу позволят обрести новые возможности.

ВОДОЛЕЙ (21.01-19.02).

Направьте свою энергию на созидание - благо, разрушено уже более чем достаточно. В конце недели возможна серьезная проверка ваших целей и принципов. В выходные вы можете ощутить улучшение своего благосостояния.

РЫБЫ (20.02-20.03).

Неделя благоприятна для самозабвенного труда. Но не стоит забывать и об отдыхе. В середине недели можете получить материальную поддержку. Устройте в выходные небольшой, но эффектный праздник для своих друзей.

 Кэриэстэбил

Күндү Ийэбит өрүү биһигини кытта!

Күндү тапталаах ийэбит, эбээбит, тыыл уонна үлэ бэтэрээнэ, Саха Өрөспүүбүлүкэтин Ытык Сүбэтин «Саха Өрөспүүбүлүкэтин Бочуоттаах Старейшината» бэлиэлээх, **АНДРЕЕВА Елена Петровна** ыарахан ыарыыттан Орто дойдуга олохтон букатыннаахтык барбыта бүгүн, 2024 сыл муус устар 18 күнүгэр, 40 күнүн туолар. Дьылҕа Тойон дьонго тустуһунан анал тустууру. Биһиги ийэбит 1935 сыллаахха төрөөбүтэ. Олох кыра эрдэтинэ ийэтэ эрдэ олохтон туораан, онтон аҕатын сүтэрэн тулаайах хаалар. Ийэбит убайдарынан, Миитэрэйдээх Сэмэннин, уонна эдьийинэн, Маарыялыын, сири дойдуну кэрийэ сырыттаһарына Сэбиэскэй былаас детдомун системата баар буолан Араҕастаах детдомугар 1942 сылтан 1949 сылга дээрэ иитиллэн-хараллан тахсар. Улахан убайа, Миитэрэй, армияга барар, онтон эдьийдээх убайа улахан дьон буолан Саха сириин араас мундуктарыгар баран олохсуйаллар. Онтон интернакка олорон Куочай оскуолатын, салгыы бастакы нүөмэрдээх оскуоланы бү-

тэрэр. 1959 – 1963 сылларга Дьокуускайдаагы педагогическай училищага үөрэнэн оҕо саадын иитээччитэ идэтин баһылаан Кириэптээҕи оҕо уһуяаныгар үлэтин саҕалыыр, онтон биер сыл буолан баран Нурбатаагы бастакы нүөмэрдээх оҕо уһуяаныгар ханна да халбарыйбакка, пенсияга тахсар дылы, 28 сыл устата үлэлээбитэ. Хас биерди киһи оловор бастакы тапталын хаһан эрэ көрсөн эрдэҕэ. Биһиги ийэбит анал өссө детдомга сылдьан билсэн, табаарыстаһан, олохторун холбоон 52 сыл аҕабытынан, Васильев Алексей Алексеевичтын олорбуттара. Аҕабыт маннык ахтан ааспыт ол кэмнэри «Детдомтан тах-

сарбар биер бэйэм курдук тулаайах, ийэтин да, аҕатын да билбэт кыһы сөбүлээбитим, кини эмиэ детдомга сылдьыбыта уонна Еленаны кэргэн ылбытым». Сити курдук, ыал буолан олох тэринэн тустаах олохторун булдуммуттара. Аҕабыт мас ууһа, уруһуйдугу, саахыматчыт, дуобатчыт, теннистиир, хаамыска, хабылык оонньуур дьарыктаах этэ. Онон биһиги дьоннорбут тула элбэх бырааттара, балтылара, доҕордо, атастара алтыспыттар. Оҕо эрдэхпитинэ дьэбит иһэ таһа куруук элбэх дьон буолааччы. Ийэбит куруук итии чэйдээх, сылаас астаах буолан элбэх киһи ылдыттан аһааччы. Ийэбит хаһан даҕаны кыһыра сылдьарын олох билбэтэхпит. Ийэбит үлэттэн кэлэрин биһиги эрдэттэн күүтэн саҕалыырбыт, кэлэн иһэрин көрөн сылаас кэмнэргэ таһырдыа тахсан иннигэр сүүрэн тийэрбит. Сайын элбэх уруу-аймах, табаарыс буолан сир астыы, сынньана ыраах тыага тахсарбытын наһаа дин сөбүлээччибит. Өссө биһиги кыра эрдэхпитинэ подругатынан, чугас ыалынан Тааньалыын сатыы ойуурга баран дьэдьэннэн, отонноон кэлэн

дьэ кэргэттэрин үөрдээчилэр, туһалаах, миннигэс барыаннан кыһыннары хаачыллааччыбыт. Кэлин аны тэллэйдээн биһигини үөрдээччи. Үлэтигэр олус кыһамнылаах буолар этэ, дьэтигэр былаан, отчуот түүннэри суруйарын өйдүүбүт, туох баар детсад үлэтигэр барытыгар санаатын ууран туран үлэлиирэ. Үлэлиирин тухары төһөлөөх элбэх оҕону оскуола бастакы боруогар атаарбыта буолуой. Кэлин өйдүүбүт ол оҕолор махтанан санараллары, улааппыт хаартыскалары өйдөбүннүк гынан бэлэхтииллэрин. Үлэлээбит бастакы нүөмэрдээх оҕо саада ийэбит пенсияга тахсарыгар, кини үлэтин сыаналаан, оччотооһуга улахан суолталаах бэлэҕи массыына фондатын туттараннар биһиги маннайгы массыыналампыпыт уонна онтон сизтэрэн права ылан уруулу салайан баччаанга дылы кэллэхпит. Биһиги ийэбит кыһамныта, дойдуга бэриниитэ, тулуураа сыттаҕа. Ийэ барахсан оҕолорун иитэри, үөрэттэрэри, дьон онортоору, тугу-тугу үлэлээбэтэҕэ, сатаабатаҕа баарай? Биһигини Новосибирскайга, Намга, Москвага аҕабытын кытта биергэ бүтэник харчы-

ларын килиэпкэ-ууга хаалларынан баран санаалара-онолоору ууруллан үөрэттэрбиттэрин хаһан даҕаны умнуохпут суоҕа! Ийэбит уонна аҕабыт биер күн өрөөбөккө, быһыгар ыалдыа сүтэ, быһкаан хамнас сыһыгар биһигини ииппит, үөрэхтээх дьон онорбуттарыгар улахан махтанабыт! Онтон пенсияга тахсан баран аҕабытынан сиэннэрин көрөн-истэн, бүүбэйдээн, миннигэс ас астаан, дьэни-уоту тутан элбэхтик көмөлөһөн кэллэхтэрэ! Ийэбит олоһун ханнык да ыарахаттарыттан хаһан да чаҕыйбатах, өрүү үтүнү, үчүгэйи эрэ кэрэһилээн, олох очурдаах-чочурдаах, түһүүлээх-тахсылаах аартыгын устун айаннаан, Орто дойдуга кэлбит анал толору толорбут, биһиги олоһу бэлэхтээбит, дьовус кыра бэйэтинээҕэр уон төгүл кытаанах санаалаах, булгуруйбат эрэллээх биһиги ийэбит дьоллоох дьылҕалаах сырдык аата, күндү мөссүөнэ мэлдьитин арчылыы, араҕаччылыы сылдьыаҕа! Үйэ-саас махтал, таптал, сырдык өйдөбүл...

Уола, кыһа, кийинтэ, күтүөтэ, сиэннэрэ.

Служба 01

Устанавливайте в жилищах автономные пожарные извещатели!

На территории Нюрбинского района с 01 по 30 апреля 2024 года стартовала профилактическая операция «Жилище – 1 этап». Целью профилактической операции является предупреждение пожаров, гибели людей в жилом секторе, а также повышение уровня сознательности населения по мерам пожарной безопасности.

Основную опасность, как правило, представляют собой отопительные и бытовые электронагревательные приборы. Самодельные электронагревательные приборы и неисправные отопительные печи, приводит к пожарам и гибели людей. Не будем забывать, что неисправный монтаж электропроводки также чреват бедой. Помните, что не допускается применение электропроводов разного сечения, из разного материала, с поврежденной изоляцией. Нельзя производить крепление гвоздями, прокладывать временную проводку и уж тем более выполнять соединение «скруткой». Неисправность или неправильная эксплуатация электронагревательных приборов могут привести к трагическим последствиям.

Известно, что подавляющее число пожаров происходит в жилом секторе. Пожары, возникающие в жилых домах, зачастую, приводят к гибели и травмированию людей. В целях профилактики пожаров сотрудниками ОГПС №26 по МО «Нюрбинский район» регулярно проводятся профилактические рейды в жилом секторе. В рамках проведения обходов с населением проводятся профилактические беседы, инструктажи, распространяются памятки и листовки по соблюдению правил пожарной безопасности, действий в случае возникновения пожаров, с телефонами вызова пожарной охраны. Для того, чтобы оградить свой дом от беды, нужно знать и строго соблюдать следующие правила пожарной безопасности:

При пользовании печным отоплением: не допускайте перекала печи, производите топку печи 2-3 раза в день по 1,5 часа, прекращайте топить печь за 2 часа до сна; дымоходы должны быть оштукатурены и побелены, обязательно следует провести их очистку от мусора, паутины и наслоений сажи; не оставляйте без присмотра топящиеся печи, а также не поручайте надзор за ними малолетним детям, не располагайте топливо и другие легковоспламеняющиеся и горючие вещества и материалы на предтопочном листе. Размер его должен составлять не менее 50*70 см; не применяйте для розжига печи бензин, керосин, дизельное топливо и другие легковоспламеняющиеся горючие жидкости; не используйте вентиляционные и газовые каналы в качестве дымоходов.

Особое внимание необходимо уделять электронагревательным приборам. В целях предупреждения подобных пожаров гражданам следует помнить, что все применяемые в быту электроприборы требуют к себе постоянного внимания. Для этого необходимо следовать следующим правилам: не используйте неисправные электронагревательные приборы и прибор-

ы кустарного изготовления. Они должны быть только заводского изготовления и в исправном состоянии; не допускайте перегрузки электросети одновременным включением в нее нескольких потребителей тока большой мощности, не используйте ветхую или неисправную электропроводку; при покупке электрообогревателя убедитесь, что он оборудован системой аварийного отключения; при включении электрообогревателя в сеть по возможности не используйте удлинитель или убедитесь, что мощность удлинителя не меньше мощности электрообогревательного прибора; включенные в сеть электронагревательные приборы следует устанавливать на несгораемые подставки; нельзя располагать их вблизи от легкосгораемых предметов; запрещается пользоваться электроприборами, если штепсельные соединения неисправны или нарушена изоляция шнура; уходя из дома, отключайте все электроприборы, под напряжением может остаться только холодильник.

Чтобы уберечь свой дом от пожара целесообразно устанавливать в жилище автономные пожарные извещатели. «Извещатель пожарной дымовой оптико-электронный автономный» имеет несколько модификаций: ИП 212-50М, ИП 212-50М2, ИП 212-112, ИП 212-142. Прибор раннего обнаружения пожара не требует прокладки специальных линий пожарной сигнализации и применения дополнительного оборудования. АДПИ можно приобрести в специальных магазинах и установить согласно инструкции. Эффективнее установить датчик на потолке, так как дым при возгорании поднимается вверх и скапливается у потолка, только потом опускается вниз. Диапазон рабочих температур извещателя составляет от минус 10 до плюс 55 градусов Цельсия. Электрическое питание извещателя осуществляется от элемента питания «Крона» (входит в комплект) номинальным напряжением 9В. В комнате достаточно установить один прибор, который может оповестить и разбудить крепко спящего человека. Если периодически менять источник питания, он может служить до 10 лет. При разрядке элемента питания АДПИ издает кратковременный предупреждающий сигнал о замене аккумулятора на новый. Также во избежание ложных срабатываний необходимо очищать от пыли камеру с оптико-электронным датчиком.

ПОМНИТЕ:

Ответственность за безопасность детей несут только родители! Безопасность каждого человека зависит от нас самих!

Соблюдайте Правила пожарной безопасности в жилых помещениях и на объектах по месту работы! Важно знать и помнить телефоны вызова экстренных служб: «01»; «101» со всех мобильных операторов; либо «112» – единая диспетчерская служба

ОГПС №26 по МО «Нюрбинский район»

Профилактика гибели детей при пожарах

Статистика показывает, что обычно от 15 до 25% общего количества пожаров происходит от шалости детей с огнем или нагревательными приборами.

Ребенок, оставшись один в квартире или дома, может взять спички и, подражая взрослым, поджечь бумагу, включить в розетку электрический нагревательный прибор или даже устроить костер, который он когда-то видел в лесу, огороде и т.д. Подражая взрослым, дети иногда делают попытки курить.

Чтобы избежать пожара по причине детской шалости с огнем, РОДИТЕЛИ:

- не оставляйте детей одних дома без присмотра;
- храните спички в недоступных для детей местах, запрещайте детям покупать в магазинах спички и папиросы и постоянно следите за детьми;

- не разрешайте детям пользоваться электронагревательными приборами, свечами, зажигалками, увеличительными стеклами, а также разжигать керосинки, керогазы, газовые приборы;
- не допускайте разведение дров в дворах, вблизи строений, стогов соломы и сена;
- запретите детям посещение чердачных и подвальных помещений, сжигание сухой травы на полях и в лесах;

- организуйте досуг детей под наблюдением взрослых, постоянно разъясняйте детям опасность игры с огнем;
- расскажите своим детям о правилах пожарной безопасности и проводите с ними тренировки по эвакуации. Обучение детей может способствовать сохранению их жизни в случае пожара;
- помните, что ослабление надзора за детьми и оставление их одних дома нередко приводит к детской шалости с огнем и пожарам, нередко с трагическими последствиями;
- будьте примером во всех ситуациях, связанных с соблюдением Правил пожарной безопасности!

Помогите сформировать у детей чувство опасности огня. Пусть они узнают об угрозе огня из ваших рассказов, предостережений и картинок, нежели из реальной жизни!!!

Следует иметь в виду, что если пожар произойдет в результате бдительности детей, то родители по закону несут ответственность за это в административном порядке.

Телефон Службы спасения «01» – со стационарного телефона, «101» или «112» – с мобильного телефона.

Помните: вы ответственны за безопасность ваших детей.

ОГПС № 26 по МО «Нюрбинский район»

СЧИТАТЬ НЕДЕЙСТВИТЕЛЬНЫМ

▶ Аттестат о среднем образовании, выданный Антоновской средней общеобразовательной школой в 2003 г. на имя **ТИМОФЕЕВА Михаила Александровича**, в связи с утерей.

ПРОШУ ВЕРНУТЬ

▶ Утерян талон на авиабилет Якутск-Нурба АТ 002017 на имя **ФЕДОРОВОЙ В.Д. Нашедших просим позвонить по т. 8-914-820-06-27.**

Маалыкайтан төрүттээх биір дойду-лаахпыт, доорбут, үөрэнээччибит, РА «Хорсун буолуу» уорданын, «Хорсунун иһин» мэтээлин кавалера
УШКАНОВ Семен Владимирович ытык иэһин толоро сылдьан күн сириттэн суппүтүнэн ийэтигэр Розалия Семеновна, аҕатыгар Владимир Афанасьевичка, оҕолоругар, ырааттарыгар дириң кутурҕаммытын холбуубут.
Дьокуускай к. Маалыкай земљачествова

Бииргэ үөрэнэр табаарыспыт, үөрэтэр оҕом, оҕобутун кытта бииргэ үөрэнэр Ушканов Русланга тапталлаах аҕата
УШКАНОВ Семен Владимирович быстах байыаннай дьайыыга ытык иэһин толоро сылдьан сырдык тыына быстыбытынан ийэтигэр, аҕатыгар уонна чугас дьонугар бэйэбит кутурҕаммытын тиэрдэбит
НМГ 6 «в» кылааһын үөрэнээччилэрэ, төрөппүттэрэ, кылаас салайааччыта Иванова Н.К.

Тапталлаах сиэмээр, кыыспар, балтыбыгыгар, эдьийибитигэр Юлияҕа, күтүөпүтүгэр Артемга, сиэннэрибитигэр Аликка, Мари́кка тапталлаах убайдара
УШКАНОВ Семен Владимирович Анал байыаннай дьайыы хонуутугар ытык иэһин толоро сылдьан хорсундук хомолтоохтук суох буолбутугар дириң кутурҕаммытын тиэрдэбит.
Эбээбит Татьяна Николаевна, ийэбит, бары Николаевтар, Ивановтар, Марковтар, Тыхрахиновтар, Контуровстар

Саамай чугастык күндүтүк саныыр кырдыаҕас эдьийибит
Анна Семеновна ТИМОФЕЕВА 96 сааһыгар Орто дойдуттан барбытынан кыһыһыгар Ленаҕа, уолаттарыгар Володаҕа, Ленаҕа, сиэннэригэр, хос сиэннэригэр, кийииттэригэр, аймахтарыгар дириң кутурҕаммытын биллэрэбит. Тапталлаах эдьийибит сырдык мусуэвэ өйбүтүгэр-санаабытыгар куруук баар буолуоҕа.
Нурбачаантан Елизавета, Валерий Тихоновтар, Владимир Андреев, Нурбаттан Людмила, Виссарион Андреевтар, Ира, Сергей Тихоновтар, Дьокуускайтан Надя, Денис Непряхиннар

Күндүтүк саныыр ийэбит, эбээбит, хос эбээбит
АНДРЕЕВА Валентина Васильевна күн сириттэн барбытынан чугас аймахтарыгар, билэр дьонугар дириңник курутуйан туран иһигиннэрэбит.
Оҕолоро, күтүөтэ, кийиитэ, сиэннэрэ, хос сиэннэрэ

Убаастыыр кэллиэгэбит, Өнгөлдө орто оскуолатын үлэһитэ
ГРИГОРЬЕВ Артур Васильевич кулун тутар 31 күнүгэр ыарахан ыарыыттан олохтон туораабытынан кэргэнигэр, уолугар, төрөппүттэригэр, бииргэ төрөбүттэригэр, чугас аймах дьонугар дириң кутурҕаммытын тиэрдэбит.
Өнгөлдө орто оскуолатын кэлэктибэ

Сурутуу - 2024

Муус устар 8-18 күннэригэр «Нурба - Огни Нюрбы» хаһыакка сый иккис аҕаарыгар чэпчэтиллээх сурутуу декадата буола турар. Сурутуу сыаната 6 ыйга:

Аадырыска диэри тиэрдии - 563,82 солк.

Почтаттан ылыы - 543,78 солк.

1, 2 гр. инбэлииттэргэ:

Аадырыска диэри тиэрдии - 522,96 солк.

Почтаттан ылыы - 506,88 солк.

Сиһилии б.т.: 8914-280-10-88

@gazetanyurba @ulusmedia

https://t.me/gazetanyurba/26974

Күндүтүк саныыр убайыт, Хорулаттан төрүттээх Дьокуускай куорат Мархатын олохтооҕо, Нурба лесхотун Антоновка учаастагын леснигиһинан өр сыллара бизнсийэвэ тахсар диэри үтүө суобастахтык үлэстэбит үлэ бэтэрээнэ, сирьи сылларын оҕото

СТЕПАНОВ Иван Николаевич күн сириттэн туораабытынан чугас дьонугар, аймахтарыгар дириң кутурҕаммытын тиэрдэбит.

Күндүтүк саныыр убайыт, Хорулаттан төрүттээх Дьокуускай куорат Мархатын олохтооҕо, Нурба лесхотун Антоновка учаастагын леснигиһинан өр сыллара бизнсийэвэ тахсар диэри үтүө суобастахтык үлэстэбит үлэ бэтэрээнэ, сирьи сылларын оҕото

СТЕПАНОВ Иван Николаевич бу дьыл муус устар 11 күнүгэр 85 сааһыгар уһун ыарахан ыарыы кэнииттэн күн сириттэн барбытынан кыһыһыгар Людаҕа, күтүөтэ Ганяҕа, сиэннэригэр, хос сиэннэригэр, бииргэ төрөбүт убайа Иван Ильич Николаевка, ыраата Алексей Николаевич Степановка оҕолоругар, сиэннэригэр, улаханник курутууйан туран, дириң кутурҕаммытын тиэрдэбит, аһыгытын тэнгэ үлэстэбит.

Нурбаттан, Антоновкаттан, Дьокуускайтан Ивановтар, Петровтар, Яковлевтар, Степановтар, Терентьевтар

Бииргэ үөрэммит табаарыспыт, доорбут
ВАСИЛЬЕВ Юрий Васильевич соһуччу олохтон туораабытынан кэргэнигэр, оҕотугар, бииргэ төрөбүттэригэр, аймахтарыгар дириң кутурҕаммытын тиэрдэбит.
Марха орто оскуолатын 1978 с. ыҕуһа

Күндүтүк саныыр, убаастыыр бииргэ алтыһан үлэстэбит табаарыспыт, авиация бэтэрээнэ
ГЕРАСИМОВ Краснослав Степанович уһун ыарахан ыарыыттан бу дойдуттан олохтоохтук барбытынан дьиэ кэргэнигэр, чугас дьонугар дириң кутурҕаммытын биллэрэбит.
Нурба авиатордарын ааттарыттан «Полярные авиалинии» авиахампааньыа филиала

Убаастыыр, бииргэ үлэһит, тэрилтэбит салайааччытыгар Андреев Александр Николаевичка соҕотох тапталлаах уола
МИША Украина сиригэр анал байыаннай дьайыыга сылдьан ыарахан ыарыынан хомолтоохтук соһуччу суох буолбутунан чугас дьонугар, аймахтарыгар дириң кутурҕаммытын тиэрдэбит.
«Маяк» атыы-эргиэн кэлэктибэ

Күндү ыалбыт, дьүөгэбит, элбэх сиэн тапталлаах эбээтэ, үлэ бэтэрээнэ
НИКОЛАЕВА Луиза Николаевна (Луэсэбит) күн сириттэн эмискэ барбытынан чугас дьонугар, оҕолоругар, сиэннэригэр дириң кутурҕаммытын тиэрдэбит, аһыгытын тэнгэ үлэстэбит.
Николаевтар, Семеновтар, Халаниновтар, Илларионовтар, Павловтар Нурбаттан, Дьокуускайтан, Мириңэйтан

«Нурба»
Главный редактор
ПЕТРОВА Лена Ивановна

Учредители:
Правительство Республики Саха (Якутия)
ГАУ РС (Я) «Сахапечать»
Издатель:
ГАУ РС (Я) «Сахапечать»
Адрес издателя:
677000, г. Якутск,
ул. Орджоникидзе, 31, каб. 124
тел/факс: (8-4112) 34-39-17

Газета зарегистрирована в Управлении Федеральной службы по надзору в сфере связи, информационных технологий и массовых коммуникаций Управление Роскомнадзора по Республике Саха (Якутия). Регистрационный номер ПИ № ТУ14-00551 от 03.06.2020 г.

Адрес редакции и типографии: 678450, РС(Я), Нюрбинский район г. Нюрба, ул. Ленина, 37. redakcia06@mail.ru
Телефоны: менеджер по рекламе: 2-33-32, +7-914-300-01-37

Отпечатано в редакционно-компьютерном комплексе редакции, типографии газеты «Нурба-Огни Нюрбы». Время подписания в печать по графику: 17.00, фактически: в 16.30. Объем 3 печ. л. Индекс ПИ 988. Тираж 708. Цена 42 руб. Газета выходит 1 раз в неделю: по четвергам на якутском (русском) языках. За содержание рекламы, объявлений и писем от вечаот рекламодатели и авторы. Мнение автора не всегда совпадает с мнением редакции.

Больше информации на сайте